

GORNJA SLIKA predstavlja palačo angleške ambasade v Rimu, ki so jo pred tednom dni porušili podtalniki, in oblast je nato obdžila za zločin najbolj žide in v drugi vrsti Slovence. Angleži takih incidentov kajpada niso veselili, a jim je — namreč posebno sedanji vladi — silno hudo, ker morajo požirati toliko nezaželjene dedščine, ki so jo dobili od torijske vlade.

Združeni narodi v zastoju radi sporov v "veliki trojici"

Predsednik Truman vabi obe stranki v enotnost posebno v vnanji politiki. — Ali mir, ali pa taktika izzivanja s posledico nove vojne

Ko so se v New Yorku sešli zastopniki "združenih narodov", je bila volilna kampanja v tej deželi že skoro zaključena, a vendar so vsi z napetostjo pričakovali rezultata. Večina nad izidom ni bila presenečena, ker ji je ameriško politično vreme znano iz prejšnjih volilnih kampanj. Ampak vseeno, ker je sedaj administracija s svojo manjšino na eni strani, opozicijska stranka pa na drugi, kaj naj "združeni narodi" pričakujejo iz te čudne situacije?

Predsednik Truman govoril
Minuli ponedeljek je v ta res neugoden položaj posegel predsednik Truman, ki je javnosti skozi vir časnikaške konference poudarjal, da mu je predvsem za dobrobit vse dežele in pa da naj republikanci razumejo njegove dobre namene ter sodelujejo posebno v vnanji politiki tako kakor so doslej, ko je bila demokratska stranka v večini. Trumanovo stališče je sedaj težavno, prvič, ker bržkone v vnanji politiki, kakor jo je zastopal njegov prednik Roosevelt, ni nič podkovan, in drugič, ker ni idealist po naruri, ne politik s širokim obzorjem, temveč se vse njegovo znanje nanaša le na ozke meje, v katerih se je gibal kot politik krajevne politične mašine v Missouriju. Tako je kar tjavendan pohvalil govor, ki ga mu je predložil Henry Wallace, takrat še član njegovega kabineta, proti politiki, ki jo vodi državni tajnik James Byrnes.

Stvar je bila velik polom in zviti diplomati mnogih dežel v organizaciji "združenih" narodov so se čudili, čemu toliko nesoglasja in pa tako malo znanja o vnanjih zadevah v naši vladi?

Byrnes sedaj glavna osebnost. Po incidentu med Wallaceom in Byrnesom je postal vsled Trumanovega političnega umika slednji vodilna osebnost v obstoječi demokratski administraciji.

Slavnost 30-letnice IN KONCERT "ZARJE"
na Zahvalni dan 28. nov. v Slov. nar. domu CLEVELAND, O.

Wallace je bil odslovljen, a v volilni kampanji so ga še uporabljali, seveda brez uspeha, kajti republikanski plaz je šel skoraj preko vseh demokratov, razen v južnih državah.

Vendar pa si je Byrnes ohranil svoj vpliv, dočim ga je Truman saj na videz povsem izgubil. Vzrok, da je naš državni tajnik poraz svoje stranke prebil pa je to, ker je njegova vnanja politika taka, kakršno mu odobravajo njegovi demokratski kolegi iz juga in pa zmogovita republikanska stranka. Obojim se dopade, ker je potegnil v vrtnice boja proti Sovjetski zvezi Anglijo — ali pa je morda ona njega? Predvsem Churchill!

Ni še volje za sporazum
Senator Vandenberg — republikanec iz Michigana, ki je ameriški delegat na vseh važnih sestankih pod načelstvom Byrnesa in ki govori v imenu svoje stranke, je po izvolitvi republikanske večine v obe kongresni zbornici izjavil, da bo deloval kot doslej za "mir", za soglasje med narodi in za kolektivno varnost vseh dežel. In Molotov mu je čestital na zmagi republikanske stranke, kot se menda za diplomata spodobi, če hoče biti včasih tudi vljuden.

Da-li bo Vandenberg mogel krotiti v svoji večini v zbornici tiste, ki — pa čeprav nenamerno — ščujejo v novo vojno in podpirajo reakcijo kjerkoli jo (Konec na 4. strani)

Senator Ball iz Minnesote prekuje, da bo prva naloga novega kongresa "popraviti" Wagnerjev in druge fakovane "delavske" zakone.

Seveda v škodo unijam.

Predvsem gre, da se prepove zaprtje delavnic, ki je v nekaterih državah z zakoni že odpravljena.

Senator Ball je tudi za druge omejitve proti unijam. On je močna osebnost, republikanec in v novem kongresu bo bržkone načelnik senatnega oddelka za delavske zadeve.

Stremljenje krogov ameriške trgovske komore in zveze industrialcev je, da se udari po vseh postavah, ki so bile sprejete v času, ko je "new deal" z Rooseveltom na čelu rešil ameriški kapitalizem iz zadnje depresije.

Velik del Evrope na pragu lakote, v mrazu in politični negotovosti

Iz Nemčije — največ iz Hamburga, ki je v angleški okupacijski coni, prihajajo obupna poročila o lakoti. Oblast se boji izgredev. Zdravstveni organi pripovedujejo o naraščanju tuberkuloze posebno med otroci. Umrljivost vsled podhranjenosti narašča med vsem prebivalstvom.

Tudi v ostali Nemčiji — z izjemo v sovjetski okupacijski coni — ki je v poljedelstvu najbolj samostojna — je pomankanje silno občutno in bo še vse bolj skozi zimo.

V Franciji se je ekonomska kriza povečala do takih višin, da preti katastrofa. Inflacija je zavalovela še bolj kakor po prvi svetovni vojni. Delavci zahtevajo zvišanje mezde, toda kaj pomaga nekaj frankov po viška, ko pa so naslednji dan že brez vrednosti.

Francoska industrija je vsled vojne iz tira in vzele bi milijardo ali dve ameriških dolarjev, predno se jo bi moglo izpopolniti z modernimi stroji. Slabo, silno slabo se obeta Franciji. Velik del njenega ljudstva je v teh okoliščinah glasoval za komunistično stranko.

Jugoslavijo je v minulem poletju zadela nesreča hude suše, ki je uničila velik del žitne setve. Pridelke koruze n. pr. je 40 odstotkov nižji kot pa je bil v normalnih razmerah. Kmetje so bili že spomladj v stiski za semena in za vprežno živino. UNRRA je veliko pomagala in bi skozi to zimo nekako šlo, ako bi elementi ne nagajali.

Sedaj so kmetje v stiski za krmo, žito in sploh ne vedo kako se bodo prebili. Koljejo živino, ker je ni s čem hraniti in ljudstvo v mestih pa živi po odmerkih, ki so strogo odrejeni.

Ker je bila Jugoslavija v vojni prizadeta sorazmerno bolj kot katera koli v vojno zapletena dežela, ji je obnavljanje njenega gospodarstva izredno težavno. Samo Poljska ima morda enako velike težkoče, in pa Ukrajina, toda slednja se nadaja lahko saj nekaj pomoči iz ostale Sovjetske unije. Vlada v Moskvi bi rada pomagala vsem v prizadeti Evropi, a USSR bo morala garati najmanj kakih pet let, predno se postavi na noge toliko, da bo lahko i drugim v pomoč. Skozi prihajajoč zimo so v stanju pomagati le tiste dežele, po katerih vojna vihra ni pustošila, torej Zed. države, Kanada, Argentina itd. Ampak denar, določen za UNRRA, je pošel.

Da, po svetu je milijone ljudi v največji bedi, a državniki pa se pripravajo o atomski bombi, o bazah in drugih takih rečeh, ki povzročajo gorje po svetu, namesto da bi ga odpravili.

Konferenca socialistov v Londonu in volitve v novi francaski parlament

V Bournemouthu na Angleškem se je minuli teden vršila konferenca zastopnikov socialističnih strank iz osemnajstih držav. To je bil torej le ožji sestanek socialistov, iz tistih dežel, ki so Angliji najbližje.

Tajnik delavske stranke Morgan Phillips je pojasnil, da je bil glavni namen sklicateljev vzkrepati, kakšno stališče naj evropske socialistične stranke zavzamejo napram obnovljeni nemški social - demokratski stranki, ki je v nedavnih volitvah v Berlinu ter v mnogih drugih velikih mestih dobila presenetljivo veliko glasov. V

časih so bili nemški ter avstrijski (nemški) socialdemokrati vodilna sila v mednarodnem delavskem gibanju. Karl Marx, Kautsky in mnogi drugi teoretično svetovnega slovesa so prišli iz njihovih vrst. Polom weimarske republike in nacizem pa sta to prvenstvo nemške socialdemokracije potlačila in s tem je bilo za mnogo let tudi vse mednarodno delavsko gibanje vrženo s tira. Socialistična internacionala je razpadla in med vojno je bila tudi kominterna razpuščena.

Morgan Phillips je časnika-jem pojasnil, da se zastopniki

Sedaj se ta isti kapitalizem pomika v novo krizo. Vsled lakomnosti za profiti pa tega ne vidi in s tem ruši življenjski standard delavstva toliko, da se kri-za pozna celo že sedaj, ko brezposelnosti v pravem pomenu besede še ni.

Wagnerjev zakon pomeni predvsem zaščito unij pred kapitalizmom. Sicer v postavi ni tako rečeno, ampak njen smisel je, da se naj delodajalcem ne pusti zavreti ali pa uničiti napore delavcev, ki žele biti organizirani za kolektivna pogajanja in za pogodbe med unijo, v katero spadajo, ter med delodajalci.

V južnih državah, kjer republikanci niso zmagali, se "demokratizem" vzlic temu veselo, da je "newdealske" zakonodaje konec

Ljudje si krčijo pas, ker njihni dohodki ne dohajajo višanja cen

Vladni podatki pravijo, da že sedaj 75 odstotkov ameriškega ljudstva kupuje vsled podražitev manj mleka, manj masla, manj mesa in raznih drugih potrebin kot pa jih je med vojno in še precej mesecev po vojni.

To pomeni nizežanje našega življenjskega standarda.

Stanovanja se starajo — namreč hiše, in nove so slabše zgrajene, čeprav so moderneje kakor pa prejšnja poslopja. Ampak vse to posega po dohodkih in ljudje si morajo pritrjavati. Isti vladni viri trdijo, da 60 odstotkov ljudi mora že sedaj posegati po prihrankih, čeprav so stalno zaposleni, ker jim meza za tekoče stroške ne zadostuje. To povzroča vedno večji industrialni nemir, ki pa se pri nas izraža drugače kot v evropskih deželah. Tu se je masa pri volitvah 5. novembra izrazila za krenitev na "desno", da si je demokratska stranka prav tako in marsikje še bolj desničarska, kakor republikanska.

V Evropi pa ljudstvo spoznava, da s kapitalizmom ni mogoče več shajati in se je treba na kak način razporečiti z njim. Pomaga pa mu kajpada ameriška vlada, ki se resno trudi za ohranitev sistema kakršen je tu, v Evropi in v Aziji.

Ameriški standard je bil tekom vojne nizežan polagoma, da si še vedno visok, ako delaš in prilično zaslužiš. Toda je padel po vojni, ko so govorili in pre-rokovali, da se bo zvišal. Vsaka stvar je ne le dražja ampak tudi slabše kvalitete, če ne docela zanič in uporabna le za nekaj tednov namesto za leto dni in več, kakor prej.

Predsednik H. Truman je minulo soboto pred polnočno uro oznanil, da je kontrole nad cenami konec razen kar se tiče stanarin, sladkorja in rize. "Free enterprise" ima torej prosto pot, da si kupi dobičke, kajti drugiga smotra itak nima.

Dolgotrajne stavke so tudi pospešile nizežanje "standarda". In kompanije, ki so se za dobičke, vladne dajatve in za popuščanje davkov dovolj preskrbele tudi v bivšem demokratskem kongresu, pa so letos zagotovljene s tolikimi profiti, da je zanje veselje.

socialističnih strank na prej omenjenem zasedanju niso zbrali v namenu obnovitve internacionalne temveč, kot že rečeno, v glavnem radi Nemčije ter drugih nujnih problemov.

Veliko važnost za delavsko gibanje so imele tudi volitve v prvi redni francoski parlament, ki so se vršile minulo nedeljo.

Iste tri stranke, ki so bile najjače v provizorični konstituant, so izlele najjače tudi iz minulih volitev. Komunisti so na prvem mestu in socialisti na tretjem. Vmes je stranka republikanske unije, ki se proglašala za krščansko socialno. Več o tem bo v prihodnji številki.

namreč vseh unij — tako tiho! In nobene volje ni še med njimi za slogo.

Dokler so ljudje zaposleni, bo še nekam šlo. Ali kaj, kadar se dogodi spet nova depresija? V prejšnji, ali boljše, tik po prvi svetovni vojni je AFL padla v članstvu za okrog dve tretjini, da si imela nobene tekme od kakih industrialnih unij. Sedaj se raste, ker je vsled svojih strokovnih zvez boljše organizirana kakor pa CIO. Ali kaj če se spet ponovi vse tisto kakor po prvi svetovni vojni? Vse tako izgleda, da je tak proces že v teku. Toda unijski magnati — visoko plačani kajpada — se rajše gnajvijo z tekmalci za pozicije kakor pa da se bi skupno pobrignili za boljše bodočnost delovnega ljudstva.

KOMENTARJI

Zbira in presoja urednik

Na Hrvaškem so imeli v nedeljo 10. novembra volitve v konstituanto. Dr. Jernej Krnjević je dan pred volitvami brzojavil našemu državnemu tajniku Byrnesu, da hrvaško ljudstvo teh volitev ne bo priznalo, ker, se jih opozicija proti Titu vsled terorja ni mogla udeležiti. Ampak narod se jih je le udeležil. Zmagala je kajpada osvobodilna fronta, ki pa je v politiki vse drugačna, kot pa je bila bivša Mačkova - Krnjevićeva hrvaška seljaška stranka. Slednja se je med vojno kompromitirala s "poglavnikom" Pavelićem dočim se je "Titova fronta" borila proti njemu. Dr. Krnjević v zamejstvu še nastopa kot tajnik omenjene seljaške stranke in Vlado Maček v Ameriki pa kot njen glavni vodja. Ampak kot se stvari razvijajo, bosta morala ostati brez stranke razen kolikor jo imata v zamejstvu.

Senator Wherry (republikanec iz Nebraske) se je pripravil za potovanje v Evropo, da se prepriča, kako se deli potreščine, ki jih pošilja tja UNRRA. Predvsem bi rad vedel, dali se jih v Rusiji in v Jugoslaviji uporablja v korist ljudstva, ali pa se z njimi hrani rdečo in Titovo armado. V Evropi bo 19 dni in potoval bo na svoje stroške. Nedavno je v Jugoslaviji preiskovala delitev relifa posebna vnanja komisija in ugotovila, da se s pošiljtvami UNRRA pravično ravna. Izgleda, da ji senator Wherry tega ne verjame.

Na črni borzi v Rimu je nedeljo prodal 200 ameriških dolarjev za sto deset tisoč lir. Smatral je, da je napravil zelo dobro kupčijo. Toda je kmalu uvidel, da so njegove lire ponarejene. Oblast je hotela izvedeti, kje jih je dobil in kako. Pa je priznal, da jih je zamenjal za ameriške dolarje. Dotičnika so

dobili, mu dolarje vzeli — in glej, tudi dolarji so bili ponarejeni! Oba denarna kupčevalca sta sedaj pod ključem.

Časnikar William McGaffin poroča v čikaških Daily News, da se na Čehoslovaškem giblje popolnoma svobodno. "Železni zastor" ga nikjer ne ovira. Vizo je dobil na češkem konzulatu v Chicagu v desetih minutah. Na potovanju po Čehoslovaškem mu nihče ne sledi. Gre kamor hoče in piše po svoji volji in svoje spise brzojavlja ne da bi mu po poročilih brodil kak cenzor. To ga je presenetilo. Pravi, da ima na Čehoslovaškem več svobode kot jo je imel v marsikateri drugi deželi, ki jih je prepotoval. To je zanimivo, kajti po Churchilllovo je Čehoslovaška onkraj železnega zastora.

Poveljstvo ameriške 88. divizije v Gorici je izdalo dekret, da ne sme noben časnikiš poročevalac — namreč bodisi ameriški kot drugi — blizu vojaških instalacij in vse kar napišejo, je podvrženo strogi cenzuri. Vzrok temu je, ker so iztihnili v svet poročilo o dveh tajnih telefonskih žicah iz "komunističnega urada" v Gorici v jugoslovanski vojaški tabor v coni B. Ameriško poveljstvo je hotelo, da bi ta stvar ostala tajna. Kaj se je zgodilo s "komunisti", ki so se z napeljevanjem telefonskih žic pregrešili proti zavezniški zasedbeni oblasti, tega omenjeno poročilo iz Gorice, datirano 9. novembra, ne pove.

Volitve v Franciji so izpadle "levičarsko", pri nas pa "na desno". Tukaj republikanci — ki se sicer od demokratske stranke, od kar ni več Roosevelta, in pa Wallaceja ter njegovih tovarišev razvev, nič ne razlikujejo, v Franciji pa komunisti. Postali so minulo nedeljo najjačja (Konec na 5. strani.)

Prijatelji "Proletarca" na delu, da se prebijemo skozi težave

V tej številki je objavljen izkaz prispevkov v tiškovni sklad. Iz njega je razvidno, da naši prijatelji pravilno razumejo položaj, v katerega so "Proletarca" potisnile poveljne razmere in so pripravljeni pomagati.

Tudi za pridobivanje novih naročnikov so mnogi na delu. N. pr., minuli teden je pisal upravni Ani Beniger vedno hudomušni "Big" Toni Tomšič iz Kalifornije, ki se je pošalil, da čeprav jo osebno ne pozna, jo ima vseeno rad in pa ker veruje v naše (ki so i njegove) ideje, dela naprej za skupno stvar.

Nedavno je bil "big" Toni na obisku v Fontani in dobil tri nove naročnike. Veliko besed je reba, predno se nove naročnike dobi in Tomšič se s tem ukvarja že leta in leta — vedno z uspehom.

Vzrok, da ga tu omenjamo je, ker opisuje težave na tej svoji agitaciji in pri takih poslih sploh. Ko je dobil naročnine, je šel v banko, da pošlje ček. Vozil se je okrog več minut, da je dobil prostor za "parkanje". A v banki pa je videl pred seboj dolgo vrsto. Čakal je v nji in izprevidel, da bi ga vzelo še precej časa, predno bi mogel opraviti svoj posel, pa je odšel rajše na pošto, da bi tam kupil money order. A je spet naletel na procesijo čakajočih ljudi. To so agitatorjem sicer stare stvari, a je dobro, da jih včasih povemo tudi čitateljem v nadi, da bi jim šli bolj na roko.

V Fontani, Calif., ki je sicer majhna naselbina, imamo sedaj po zaslugi naših starih prijateljev 15 naročnikov.

Na seji federacije SNPJ okraja Westmoreland, Pa., je nabrala Mary E. Fradel \$17, federacija sama pa je prispevala \$10.

Na seji konference Prosvetne matice v Moon Runu, Pa., so nabrali v tiskovni sklad \$31. Jacob Ambrožič je tajnik te krajevne organizacije Prosvetne matice. Deluje v zapadni Penni, kjer ima ta list že od začetka veliko somišljenikov.

Kot je bilo poročano že v prejšnji številki, se je Anton Zornik iz Herminija, Pa., odločil potrošiti nekaj dni za agitacijo v vzhodnem Ohio in v drugih naselbinah, ki jih je obiskal mimogrede.

Več o drugih, ki pomagajo, bo v prihodnji številki.

Ali se bodo unije iz 5. nov. kaj. naučile?

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopiisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00. Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

4301 S. Lawndale Avenue CHICAGO 23, ILL.

Telephone: ROCKWELL 2864

Kdo pravzaprav je zmagal v minulih kongresnih volitvah, ako sploh kdo?

Plaz glasov za kandidate republikanske stranke je pokopal takozvano demokratsko stranko in ji vrge iz služb par sto tisoč malih in velikih "politišnov".

Zmagoviti republikanci obetajo da jih bodo toliko odslovili in se delajo, kot da to store v korist ekonomije. Ne povedo pa, da bodo vsakega odslovljenega demokratskega uslužbenca nadomestili s svojim.

Rezultat, kakršen je bil 5. novembra, je bil pričakovani, preokrovan in se je dogodil prav tako kakor se je v naši politični situaciji moral.

Demokratska stranka je mešanica reakcionarjev in pa raznih liberalnih skupin, ki je bila vseskozi od Rooseveltove smrti—in tudi že prej, nezmožna za delo. V vladi, namreč v Trumanovem kabinetu—se je v resnici uveljavil samo en član—tajnik državnega oddelka James Byrnes, ampak ne vsled kakih svojih izrednih sposobnosti temveč le, ker je "aroganten" z Rusijo, ker paradiža z našo mornarico v Sredozemskem morju, ker lomasti po zahtevah Jugoslavije glede jugoslovanskega Primorja in lotil se je tudi male Albanije.

V vnanji politiki torej ne pomeni zmaga republikanske stranke nobene značilne spremembe. Saj sta v nji zastopani obe stranki in obe obetati, da sta za skupno vnanjo politiko.

Nekoliko spremembe pa bo glede naših notranjih razmer—in to je važno za unije in za delavstvo v splošnem.

Kakor so republikanci in demokraci bili solidarni v svoji vnanje-politični ofenzivi proti Rusiji, tako so si složni—morda še veliko bolj za uvrstitev v prihodnjem kongresnem zasedanju takih postav in naredb, ki bodo unijamstrup.

To je bilo znano že pred novembrskimi volitvami, pa so se tisti unijski voditelji, kateri so se tega zavedali, trudili pridobiti zmago strank o kateri so v naprej vedeli da je diskreditirana in da ameriška masa zahteva spremembo.

Demokrati pod Trumanom so jo razočarali. Republikance iz Hooverjevih dni, ki so obetali po dva avta v vsaki garaži in pražnega piščanca v vsaki ponvi, pa so te mase pozabile. Sicer pa—tudi ako jim bi zadnja depresija še bila v mislih—proti komu pa naj se znešajo, če nimajo med nikomur izbirati.

In tako je šlo znova po naše—po "dvostranskem sistemu" ki pomeni v bistvu samo eno stranko, za en in isti kapitalizem in eno in isto vnanjo politiko obeh strank proti vsaki državi in vsakemu gibanju, ki kjerkoli na svetu ogroža "naš način življenja."

Zelo žalostno vlogo so imele v minulih kongresnih in kongresnih volitvah unije. S svojim polovičarstvom niso dosegle nič drugega kot spoznanje, da volilci oportunistična nečestje. Ker niso mogli protestirati drugače, so se rajše izrazili, da so začasno pripravljene iti magari z dežja pod kap. V veri seveda, da republikanska stranka ne more biti slabša kakor pa je demokratska pod sedanjim vodstvom.

In umevno, volilci se niso motili. Motili pa so se delavski politični odbori—takozvani—in drugi, ki v volilnih kampanjah trdijo, da je demokratski politični "ajmoht" nekaka delavska stranka pod tujim imenom.

Poraženi demokraci in zmagoviti republikanci se pripravljajo na sponovanje postav proti unijam in proti delavstvu vobče. Kaj bo k temu rekel "republikanec" John L. Lewis, pa unijski voditelji, ki so bili za "demokrate"?

Kaj n. pr. Daniel Tobin? Ali se bodo kdaj naučili, da delavstvo brez politične moči v industrijski državi, kakor je naša, nič ne pomeni?

Palmiro Togliatti in njegov poset pri Titu radi Julijske krajine

V Italiji in v Jugoslaviji, ter prav tako diplomatski krogi Anglije ter Zed. držav so se zelo začudili, ko se je nedavno vrnil iz obiska v Beogradu italijanski komunistični vodja Palmiro Togliatti in v glasilu svoje stranke v Rimu objavil, da je jugoslovanski premier Tito pripravljen na kompromis z Italijo.

Togliatti je z njim dosegel sporazum, ki naj bi Italijo in Jugoslavijo zblížal, ne ju razdvajal, je rečeno v njegovem poročilu. Italija in Jugoslavija morata živeti tik druga ob drugi, hočeš nočeš. Anglija je od nju oddaljena in še veliko bolj pa Zed. države. Torej čemu naj bi ti dve deželi reševale vprašanje Primorja, ko pa je vendar to v glavnem zadeva jugoslovanskega ter italijanskega ljudstva?

Seveda—Italija zahteva, da Trst, Gorica, Pulj itd. ostanejo pod njeno oblastjo. Jugoslavija pa ima na svoji strani dobre argumente, da spadajo nji, in da so ji bili na versajski mirovni konferenci po prvi svetovni vojni odrečeni—ne s stališča pravičnosti—ampak ker se je z njimi podkupilo italijansko vladno za umik iz trozveze. Tvorile so jo Avstro-Ogrska, Italija in Nemčija. Cena je bila, da se Italija pridruži s svojo oboroženo silo antanti, ki sta ji načeljevali Anglija in Zed. države.

V minuli vojni je bila Italija sovražnica Anglije in Francije, Rusije in Zed. držav. A vzlic temu ima Jugoslavija silne težave v naporih, da se bi med njo in Italijo sporno obsežno vprašanje pravično rešilo, namreč v kolikor je to pravično sploh mogoče. Kajti Italijani imajo precej dobrih argumentov za svoje stališče,

ZIDJE se ukvarjajo s skrbjo, kaj bo z njihovimi begunskimi taborišči, ako jim Angličani ne dovolijo neomejenega priseljevanja v Palestino. Na vrhni sliki je stara židovska ženska, ki je popolnoma odvisna od javne dobrotelosti. Bila bi je rajše deležna v Palestini, kakor pa v Nemčiji.

ZIDOVSKI RELIJNI ODBOR troši v pomoč potrebnim, skupno z UNRRA, za brezdomske žide v Nemčiji in drugod v Evropi stotine dolarjev na mesec. Gornja slika prikazuje medicinsko preiskavanje mladih židov v Nemčiji predno se jim pomaga bodisi v službo ali pa v izselitev v druge dežele.

KATKA ZUPANČIČ:

IVERI

Iz dežja pod kap

Izid zadnjih volitev je jasno pokazal, kam se jeziček ameriške politične tehtnice nagiba in kam se bo nagnil čez dve leti. Za volilne kampanje ni bilo opaziti posebnih kresov na nobeni strani. Republikanci niso imeli ničesar pozitivnega, s čemer bi se lahko ponašali. Polena, ki so jih skozi vsa čuoga, burna leta metali demokratski vladi pod noge tudi niso baš primerna za reklamo, zlasti ne spričo množice veteranov. In tako so se omejili na običajno naštevaje grehov nasprotne stranke v upanju, da bodo njihovi lastni stari grehi vsaj napol že pozabljeni. In se menda res niso motili.

Kampanja demokratov je bila šele prav klavna. Kurili so tako pohlevne ogenjčke, da je bilo videti le nekaj dima. Prav dobro so se zavedali, da je že poldrugo leto nemirnega miru že za nami in da je tudi njihovo mečkanje in simo-tamo nihanje že poldrugo leto staro, izmečkali pa niso razen vnanje "tough" politike doslej še ničesar, kar bi deželi moglo izdatno koristiti in kar je celokupni narod čimdalje bolj nestrpno pričakoval. Zato so že kar v naprej slutili, da si bo ljudstvo dalo duška in so že kar v naprej prerokovali poraz na svoji strani. Toda na tolikšen poraz pa niso bili pripravljeni.

Nič jim niso pomagale izjave pokojnega Roosevelta, ki so jih rekordirane in tiskane obešali ljudem na oči in ušesa. Še škodovala jim so, ker so se ob njih ljudje še bolj živo domislili i programa, ki so ga točasni washingtonski mečkači tako razredčili, da je samo še žegnana voda. Ljudstvo je štirikrat za-

poredoma glasovalo za Roosevelta in njegov program, ki ga je začrtal in izvajal na dobro svoji deželi in še razsežnejši program ostalemu svetu na dobro.

Rooseveltov naslednik, na nesrečo produkt politične mašine, kar je pomenilo črno piko na njegovem ugledu, je takoj spočetka storil vrsto napak, in je bilo piti še več. In ker menda tudi napake ljubijo družbo, se jih je v teku njegovega uradovanja nabralo precej. Ali vse to bi se mu bilo nemara sproti spregledavalo, ako bi si ne bil vtépel v glavo, da mora na vsak način izgladiti hrupavost med nasprotujočima si strankama v obeh zbornicah in je v ta namen popuščal. Kdor se v kabinetu z njegovim popuščanjem ni strinjal, je zletel s svojega stola. Tu je pokazal svojo odločnost. In ni bilo dolgo, ko je — novinec sam — imel okrog sebe skoro same novice, največ prijatelje, čijih zvestobito je bilo treba nagraditi, kakopak. In dokler lipa cvete, se ji čebelic bogme ne manjka!

Da, že Roosevelt je proti koncu popustil v tem ali onem, toda ne v nadi, da bi si stare reakcionarce s tem pridobil — za take zmote je bil premoder — pač pa iz razumljivega razloga, da bi si vsaj nekoliko olajšal strašno breme, ki mu je zavoljo zrahljanega zdravja postajalo pretežko. Truman pa je smatral to v silo storjeno potezo za edino možno izhodišče in je v tej smeri nadaljeval, ne oziraje se na meje, ki bi jih njegov prednik prav gotovo nikdar ne bil prekorščil. Oddaljal se je od Rooseveltovega programa tako, da ne more več nazaj, tudi če

največ seveda glede večine Italijanov v spornih mestih. A vsi drugi argumenti pa so v prilog Jugoslavije.

Ko se je Togliatti napotil na obisk v Beograd k Titu, je moral kajpada dobiti vizo od italijanske vlade. Potovanja v sedanji dobi so namreč silno zavirana; v naši deželi označujemo take težkoče z "red tape". Ker pa je Togliatti predstavnik velike stranke, je smel k Josipu Brosu-Titu in predmet njunega pomenka—tako je očitvidno iz vseh poročil — je bil, čemu se ne bi rajše Jugoslavija ter Italija same sporazumele, namesto da bi se v to zanju tako važno vprašanje utikale tuje dežele! Prav verjetno je, da je Togliattiju in Titu prišel tak namig iz Moskve. Molotov je v manjšini in ako bo tržaško vprašanje rešeno kakor so se zedinile ameriška, francoska in angleška vlada, da naj bo, ne bo dobro za Trst in ne za njegovo zaledje, ne za Italijo in ne za Jugoslavijo. Le s tega vidika si lahko razlagamo, čemu je Tito sedaj svoje stališče spremenil in Togliattiju izjavil, da je njegova vlada pripravljena priznati Trst Italiji, ako Jugoslavija dobi Gorico, in pa ako Trst postane povsem avtonomna krajina v italijanski republiki.

V Italiji so ta njun sporazum slabo sprejeli, pač ker so po njemu udarili vsi protikomunistični elementi, in pa ker socialistični vodja, ki je ob enem minister za vnanje zadeve, Pietro Nenni, ni soglašal, da bi hodil kdo pogajati se s Titom brez njegove vednosti.

Titova dovolitev Trsta Italiji, ki je pod angleško-ameriško okupacijo, ima kajpada še drugo ozadje. V Londonu in v Washingtonu, in bržkone marsikdo v Italiji, računajo, da se je Tito odločil za to potezo v nadi, da bo Jugoslaviji laglje dobiti Trst pozneje, če bo pod Italijo, ne bo pa ga mogla vzeti, ako ostane pod anglo-ameriško dominacijo.

Po svetu se torej pletejo intrige kot zmerom. A dežele, s katerimi se diplomati igrajo, bi storile dobro, če se bi v spornih zadevah med sabo pobotale. Za Italijo in Jugoslavijo — ako bosta obe ostali ljudski državi — bo vzajemnost v vsakem oziru koristna.

Mučno je živeti s skreganim sosedom. In z nepomirljivim. In s takim, ki vsak hip išče prilike za incident in s tem za tepež.

Naj se Italija odloči rešiti tržaško vprašanje tako, da ne bo Trstu v škodo, in ne nji v podčast, ampak njenemu ljudstvu ter Jugoslaviji ter vsi Evropi v korist, pa bo dobro.

Ampak to so za sedaj le optimistične želje, ki pa se bodo nekega dne vendarle uresničile. Kajti imperialistična, kapitalistična diplomacija, ki meša vsevprek, zatonjuje.

bi hotel, in vendar se še vedno sklicuje nanj!

Ameriški narod mu je sledil najprej s kritičnimi očmi, nato pa z vse večjim srdom in srcu. Videl je tudi, kaj je predsednik in so zakrknjeni republikanci imeli nič koliko povoda, da so se zadovoljno in škodoželjno hahljali v svoje pesti. Za skrajne nazadnjaki je bil Truman premalo nazadnjaški, za naprednejši krog pa preveč nazadnjaški; tako mu je ostala zvesta le mala peščica zmernih nazadnjakov.

Pri zadnjih volitvah pa je dobil Truman, in z njim vred vsa demokratska stranka tolikšno nezaupnico, da je vsem skupaj zaprlo sapo. Ljudstvo je spregovorilo. Trumanova zavožena politika ga je speljala na dež, sito dežja, je stopilo pod — kap.

Mi? Nimamo posebnega vzroka, da bi se s poraženci jokali, a še veliko manj vzroka, da bi se z zmagovalci veselili, kajti, kadar se smejejo različni Tafti, se ni nadejati ničesar dobrega. In Tafti se zdaj nele smejejo, marveč krohočejo.

Nekaj časa je krožila v zraku vest o nameravani tretji stranki. Morda bi se bila obnesla. Na vsak način bi radi nje pogorišče ne moglo biti večje, kot je.

Konferenca Prosv. matice bo 24. nov. v Milwaukeeju

Kakor je bilo v prejšnjih številkah že poročano, se bo prihodnja konferenca Prosvetne matice in JSZ za illinojsko-wisconsinoko okrožje v nedeljo 24. novembra v Milwaukeeju.

Zborovanje bo v Reberniškovi (prej Sostaričevi) dvorani, 539 So. 6th St. Vsi, ki pridejo iz Chicaga ali iz Waukegana po električni železnici, naj izstopijo na National Ave., od kjer imajo še dober blok do dvorane.

Tajnik Louis Zorko poroča, da se konferenca prične ob 9:30 dopoldne. Referanta na nji bosta Josko Oven in Milan Medvedšek. Dalje bodo na dnevnem redu poročila zastopnikov pridruženih organizacij ter pa poročilo upravnice Proletarca Anne Beniger.

Koncert Zarje

V Clevelandu bo na Zahvalni dan 28. novembra v Slovenskem narodnem domu koncert "Zarje", ki ob enem praznuje na isti dan svojo tridesetletnico. Koncert se prične ob 4:30 popoldne. Vršil se bo v SND na St. Clair Ave.

Frank Strah preminul

Frances Bartol, tajnica kluba št. 119 JSZ v Strabanu, Pa., je nam poročala, da je preminul v Bridgevillu, Pa., naš naročnik Frank Strah.

Njegovi svojci in prijatelji ga bomo pogrešali. Naj mu bo časten spomin.

Južni Sakhalin spet naseljevan z Rusi

Južni Sakhalin, ki ga je moral v prvi vojni z Japonsko Rusija prepustiti nji, v minuli vojni pa ga dobila nazaj, postaja spet "ruska zemlja". Japonci so se morali izseliti in do 1. nov. je prevzelo njihova mesta 18.000 priseljencev iz Rusije.

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

Ni potrebno, da še jaz pojem "Miserere", kajti dovolj je padlih kongresnih, senatskih in drugih kandidatov, katerim je to na mestu. Poraz demokratske stranke je bil strahovit. Ne samo tukaj v Chicagu, kjer so volilci precej prelomastili dose-daj nepremagljivo "mašino" našega očeta župana, ampak od enega kraja dežele pa do drugega, izvenjsi juga, je bil položaj isti. Zadnje dneve, kadar obračša strani našega meščanskega časopisja — ne vidiš drugega kot zadovoljne, smejoče, rejene obraze zmagovitih republikanskih kandidatov, kateri zopet po tolikih letih stopajo na površje. Demokrati so izgubili ne samo kontrolo poslanske, ampak tudi senatske zbornice. Isto se je dogodilo tudi v posameznih državah.

Organiziranemu delavstvu, sploh delavstvu v splošnem, se ni treba veseliti te zmage. Prva točka na programu novega republikanskega kongresa bo "reformiranje" delavskih zakonov. Kaj to pomeni za delavske unije, katere so že občutile delo zadnjega kongresa glede tega, je lahko umljivo. Z eno besedo, stopili smo nazaj v pred "new-dealsko" dobo, v takozvani "laisse faire", to je po naše prosta trgovina, brez vsakih državnih kontrol, kot za časa Hardinga, Coolidgea in Hooverja. Z drugo besedo: industrialci, bankirji in veletrgovci bodo imeli prosto pot.

Vsakemu razredno zavednemu delavcu je bilo jasno, kakšen da bo izid. S smrtjo pokojnega predsednika Roosevelta je demokratska stranka jadrjala vedno bolj na desno. Ne samo v zunanji politiki, ampak tudi v notranjih domačih zadevah se ni so reakcionarni demokratski politiki prav nič razlikovali od njihovih republikanskih kolegov. Vse tisto mešetarjenje s kontrolo živil in drugih potrebščin je kazalo splošen bankrot ne samo njih programa, ampak tudi njih zmnožnost za vladanje. Mesto res pravega liberalnega, progresivnega programa, so se na vseh vogalih zvežali in združili z reakcijo in vrgli človeka, kateri je bil edini in skoro zadnji up progresivizma, kot ga je imela stranka v prvih letih Rooseveltovega "newdealizma" — Henryja A. Wallacea. Oostal je samo še predsednik Truman, na katerega apelirajo njegovi ljudje naj resignira.

Menda bo sedaj postalo jasno tudi tistim, kateri so vse doslej trdili, da je mesto progresivnih elementov v demokratski stranki, da je napočil čas za organiziranje močne delavske stranke, katere bo šla v boj z res praviim programom in to za svoje ljudi in ne za njih pseudo-prijatelje. Sramota je, da z vso silo organizirane delavske stranke je zmagal samo en delavski kandidat in to je Marcantonio v New Yorku. Delavstvo bo imelo priliko v prihodnjih letih, še posebno v letih pred predsedniškimi volitvami v letu 1948 spoznati, da njegovo delo, sila in moč ni samo v industrialni organizaciji, ampak mora imeti še močnejšo politično organizacijo. Kajti brez te je popolnoma odvisno od milosti velekapitala.

Zunanja politika Zed. držav bo menda prilično kot je bila do sedaj. Tisto bojno razpoloženje je zadnje čase malo prenehalo. Seveda, vsako prerokovanje glede tega je prezgodaj. Lahko se reče, da bo splošno, saj dokler ne pride do večjih trgovskih tekmovalnih sporov z Anglijo, v isti smeri kod je bilo do sedaj. To se reče v zvezi z Anglijo proti "slovanskemu bloku". V koliko bo agresivna — bo pokazala bodočnost.

Po svetu

Zadnji teden je praznovala sovjetska Rusija svojo devetindvajsetletnico oktoberске revolucije. Praznovali so jo s paradami, govori širom dežele. Tema praznovanja je bila podvojenja sila dela za rekonstrukcijo in uspeh nove petletke ter dela za mir. Vsi govorniki so naglašali delo za mir, katerega vrši Sovjetska unija. In kdor razume strahovite napore ter strašno razdejano, katerega je zapustil sovražnik, bo vedel, da Rusija in rusko ljudstvo želi samo mir in pa priliko, da si ponovno zgra-

di svoje življenje. Sovjetska ljudstva, katere so doprinesla take kolosalne žrtve, imajo pravičjo do zahteve, da se kaj takega več ne prigodi v bodočnosti.

Na Grškem še vedno divja civilna vojna. Ali ker je Grška v sferi demokracij, se o tem bolj malo piše. Glede Jugoslavije se je tudi nekoliko umirilo. Tu in tam, še vstane kakšen naš liberalen državnik, kadar se omeni fašistično Spanijo, češ: "Kaj si narate! Kaj ni Titova Jugoslavija je slabša?" Ali vse zaman. Bolj ko se odriiva to vprašanje, katero je zelo sitno našim in angleškim diplomatom, bolj prihaja na dneveni red. Frankova Spanija je na zborovanju združ. narodov ponovno na dnevnem redu. Kajpada, da bo zopet odri-njeno na en ali pa na drug način. Ali katoliški "caudillo" še vedno gospodari v obubožani Spaniji. Ječe so še vedno nadržane političnih jetnikov. Zadnji teden so v Spaniji spet aretirali nad tisoč oseb. Je pač nekaj narobe z našo demokracijo, katere tolerira odprti fašizem in osrčju Evrope. Več kot milijon ljudi je bilo žrtev tega krvoloka, lakajja italijanskega in nemškega fašizma. In vendar ga podpira in varuje še danes katoliška cerkev in zapadne demokracije, vključivši Zed. države.

Naše gibanje

Ne vem v koliko je vplivala republikanska zmaga v zadnjih volitvah na čitatelje Proletarca. Ali mislim, da so naši sodrugi pričakovali nekaj podobnega. V deželi, katere je tako izpopolnjena v tehnični dobi, s tako mizer-no delavsko politično silo, kjer se organizirano delavstvo naslanja na svoje prijatelje dveh kapitalističnih strank, sploh ne moreš pričakovati drugačnega izida. Naši slovenski delavci so v prejšnjih letih volili v precejšnjem številu socialistično. Upajmo in delujmo na to, da v bližnji bodočnosti ponovno skupaj z našimi ameriški tovariši ustvarimo razredno zavedno delavsko stranko, v kateri bo mogel sodelovati vsak pošteno misleč delavec socialist.

Opomba: Ta kolona bo vsled obilega dela v delavnici in doma za nekaj tednov prenehala.

V Nemčiji še ne bo sloge med delavci

Očitvidno je, da se v Nemčiji bratomorni boj med delavstvom obnavlja. Na eni strani je socialistična unijatska stranka, pod protežijo sovjetske zasedbene oblasti, v kateri so se združili komunisti in pa velik del socialdemokratov. Toda v angleškem in ameriškem delu okupirane Nemčije prevladuje stara socialdemokratska stranka. Je tudi pod anglo-ameriškim vplivom in tako je med tema strankama že v teku boj, toda ne še tako strupen kakor je bil po prvi svetovni vojni.

Tole mi ne gre v glavo?

Kako da zdaj vsi grajajo toliko Roosevelta, ker je zavrgel Wallacea za podpredsedniškega kandidata, ne pa mašin demokratske stranke na severu in demokratskih burboncev v južnih državah, ki so se zedinili za Trumana, to mi nikakor ne gre v glavo! Zdaj pa pada kamenje na Trumana, ker so ga izvolili zato, ker je bil slab za predsedniško službo. Le čemu so ljudje tako nevedni in naivni, tudi to mi ne gre v glavo!

PRIPovedNI DEL

PREŽIHov VORANC:

ZMAGOVALEC

Kakor vsako jutro, tako je Coklarjev Siman tudi to jutro zgodaj vstal in se lotil dela. Bilo je poletje in za delo je bil sam pri hiši, kajti mati mu je bila že čez sedemdeset let in je še komaj zmagovala hišno delo. Na štajerskem se je že svetil dan, vsak hip se bo pokazala rdeča sončna krogla iz za hribov in zagorela nad pokrajino. Tu pri Coklarju pa je bilo še mračno, zadnji ostanki mraka so se topili v svitu in jutranji rosi.

Siman je pogledal okrog hiše. "Mati se leži, je pomislil. "Naj počijejo, saj so reva," si je potem zamrmral in stopil proti hlevu s počasnimi koraki.

Pri hiši je bilo dovolj hudo za oba, za sina in za mater. Dežela je bila že tri leta zasledena od Nemcev in pritisk okupacije je bil vedno hujši. Ko bi ne bilo matere pri hiši, bi Siman že davno zapustil dom in odšel v goro. Tako pa je odlagal zaradi matere.

Ko je prišel do hleva, pa je nenadoma zagledal pred seboj postav Esesovca, ki je prišel okrog ogle. Samo za hip je Siman zastrmel v nemškega vojaka pred seboj, potem je odločno pogledal na desno. Toda tam je zagledal že drugega Esesovca, ki se je bližal iz stoga drvi. Nato je Siman hitro pogledal na levo, srce mu je skočilo, ali tudi od leve strani je bila pot zaprta, ker sta nenadoma stala tam dva nemška fašista. Simanu je srce padlo tako težko navzdol in roki sta se mu pobesili z rameni vred: bil je obkrojen in nobenega izhoda ni bilo več. Nikdar ni mislil, da ga bodo dobili, sedaj pa so ga presenetili.

Njegova zadrega je trajala le hip, toda nemški vojaki so jo opazili in tisti, ki je prišel iz hleva, je zavlplil grozeče:

"Roke kvisku, svinja!"

Siman, ki je imel na sebi le hlače in srajco, se ni utegnil izpolniti povelja, ko so vojaki že pristopili tesno k njemu in ga prijeli za roke ter mu jih zvezali. Ko je bil že zvezan, se je prikazal iz za ogle sam komandant esesovske policije. Pristopil je čisto tesno pred Simana Coklarja, mu pomolil stisnjeno pest pred nos in zasikal s sovražnim glasom:

"Je pa le prišla tudi tvoja ura, svinjar!"

Siman je molčal in strmel, naenkrat je bilo dvorišče polno policije, zunaj na cesti je videl konje, ki so bili vpreženi v vozove, na katerih so sedeli vojaki, kakor hlapci, ki gredo na polje. Takoj je razumel, kaj to pomeni: Prišli so, da ga bodo izropali, kakor so to storili drugod.

Straža je postopala z njim zelo surov in neprizanesljivo. Komandant je še vedno režal vanj:

"Dolgo si igral, svinja banditska, zdaj si odigral!"

Neki drugi policaj se je zadržal vanj:

"Kje imaš ključke od mesa?"

Zdaj se je začelo. Siman je vedel, da je policija predvsem divlja na svinjetino in slanino. Gruba policajev se je zagnala v hišo, od koder se je kmalu začelo počenje in reskanje omar in krinj. Potem se je slišal materin krik, ki je bila medtem že vstala.

"Drži gobec, kurba stara!" je odgovoril nato surov glas iz hiše. Siman se je zganil in se zvezan hotel zagnati proti hiši.

"Stoj, ali te pa ustrelim!" Policaj mu je pomolil pištolo pod nos.

"To je moja mati," je zavlplil Siman in se skušal izviti iz pesti, ki so ga držale. Seveda je bil njegov trud zaman, ker je bil vključen. Pritisnili so ga nazaj k hlevski steni in trije možje so ga tesno obstopili.

V hiši so sedaj gospodarili vojaki kakor se jim je zdelo. Kmalu se je na pragu pojavil vojak, ki je z nožem obrezoval veliko suho gnjat, drugi vojak pa se je pokazal z zelenim vrčem, iz katerega so zapovrstjo pili. Ropanje je bilo v polnem razmahu. Komandant se je izgnubil v hišo, od koder se je začel njegov zapovedujoči glas:

"Ne uničevati, na vozove, na vozove!"

Ko so vojaki natešili svoj glad, so začeli nalagati živež na vozove. Dva sta privlekla največje veliko dežo, polno zabele, iz hiše in sta jo zakotalila na voz. Drugi vojaki so nosili vreče in jih nalagali tja. Ko je bil ta voz poln, so začeli nalagati na drugo. Na tega je šla pijača. V kleti je bilo še pet polovnjakov sadjeveca, ki je bil pri Coklarju znano imeniten. Sedaj so trije sodi drži za drugim romali iz kleti. Nekateri vojaki so začeli nakladati seno. Na policiji so imeli konje in so potrebovali krmo. Med delom so vojaki ves čas črepali iz velikega vrča, ki je krožil od rok do rok.

Siman je gledal vse to in se držal mrko. Uničevalo se je blago, ki je bilo pridelano z žulji in zdaj so ga žrli ljudje, ki jih je sovražil. Njegova usoda je bila zapечатena. Gotovo ga je kdo izdal. Pri njem je bila že dolgo časa partizanska baza. V naglici bi se rad domislil kakega dejanja, ki bi ga posebno obteževalo. Ali misli so se mu začele mešati, ko je videl razdejanje pred seboj. Matere niso pustili na spregled iz hiše, ker je komandant zapovedal, da se mati in sin ne smeta videti. Kdo ve, kakšne namene ima policija? V tej duševni tesnobi si je naenkrat zaželel videti mater in zato je na ves glas zaklical proti hiši:

"Mati!"

Iz hiše se je takoj odzval materin glas: "Siman!"

Nič drugega kakor samo ta klic, pritisnjen ob hlevski zid, je bil pomirljen. Materin glas je bil močan, veder, čisto nič ob-

upan. Ali je bil tudi njegov glas tak? Šiman si je začel izpraševati vest. Starka je takrat sedela med dvema policajema ob peči in se ni smela ganiti. Njuni klici so povzročili velikansko razburjenje med roparsko patruljo. Kakor bi se bila podrla streha nad glavami. Komandant je skakal in začel vpiti nad vojaki, ti pa so se začeli znašati nad materjo in nad sinom, jima groziti in mašiti usta, kakor bi znoreli. Šele čez dolgo so se spet toliko pomirili, da so mogli nadaljevati svoje zločinsko delo.

Naloženi vozovi so že stali v vrsti pred hišo in sedaj se je nekaj vojakov zakadilo v hlev po živino. In ko da bi žival slutila, da se je nad hišo zrušila nesreča, je začela žalostno mukati. Ko so jo gonili iz hleva, se je nekaj živali vojakoma iztrgalo iz rok in potem begalo po sadovnjaku.

Naposled je cela kolona že stala pripravljena na odhod: spredaj par naloženih vozov, zadaj tista živina, ki so jo vojaki mogli poloviti. Ob straneh so stali vojaki z nasajenimi bajonetmi, ko da bi bilo kolono treba varovati.

Tedaj je napravil komandant kazenske kolone veliko napako, ker je ukazal privedi mater iz hiše, ne da bi prej dal odstraniti svin s dvorišča. Bil je že pijan, ker so v shrambi našli par steklenic črničevca, katerega je mož nad vse ljubil.

Mati in sin sta se videla. Mater se je zdelo, da vidi v sinovih očeh polno solz, ko gleda za njo, drugače pa ji je bilo zelo prav, ker je pogumno stal pokonci kakor junak. Sinu se je zdelo, da stopa mati zelo težko, a se mu je vzlic temu zdelo lepa, ta njegova stara, zgarana mati, ko je šla čez dvorišče. Šele, ko je mati zaklicala sinu:

"Siman!"

In šele, ko je sin odgovoril:

"Mati!"

Šele takrat je komandant spoznal svojo napako in je ukazal odpeljati sina za hlev. Toda bilo je že prepozno, mati in sin sta se videla. Videla sta se ravno v hipu, ko je obema bila potrebna njuna medsebojna ljubezen, da sta postala močna v najtežjem trenutku življenja, ki je že stoletja teklo na Coklarjevem domu.

Mati je šla s trdimi koraki h koloni, a sin se je oddahnil, ko so ga prislonili na drugi strani za hlevski zid. Tam zid dvorišča so doneli kriki, nato se je pojavil komandant za hlevom. Zabolj je v Simna svoje krvave oči in hripavo rekel:

"Ali veš, izdajalec, da boš crknil?"

Siman je ostal nepremičen. Takoj je spoznal po izgovorjenem glasu, da govori komandant resnico, ker je bil glas skrajno mrzel in sovražen. Tudi to je dobro vedel, da velja ta komandant za najokrutnejšo zverino v vsem okraju in da je že veliko ljudi lastnoročno poslal na oni svet. Na hitro je še pomislil, ali ne bo dal življenja prepocen in ali se izplača taka smrt. In ko je pretehtal ceno, si je z zadoščenjem priznal, da ne bo umrl za stonj. Nato je mnogo odločneje zadihal.

Komandant se je še enkrat zadržal:

"Ali veš, da boš crknil?"

"Vem," je tedaj spregovoril Coklarjev Siman, ki se je domislil nekaj zagonetnega. "Izpolnite mi še eno željo, preden umrjem."

"Kaj bi še rad?" ga je vprašal komandant nekoliko osupel.

"Eno cigareto bi še rad pokadil pred smrtjo," je dejal Siman z vdanim glasom.

"Ho-ho, to pa lahko dobiš," se je zakrohotal komandant s surovim glasom in mu pomolil cigareto, katero je prej že prižgal. Čez nekaj časa je še dejal: "Napravi hitro, ker se nam mudi."

Siman je z zvezanimi rokami prijel za cigareto in jo dvignil k ustom. Počasi in mirno je vlekel dim vase. Gledal je po sadovnjaku, ki se je s svojimi stotedovnjaku. Gledal je po sado-

NI NOBENE RAZLIKE, kdo je zmagal v volitvah 5. novembra. Stavkarje so pretepali prej, jih sedaj in jih bodo še bolj kadar spet pride v "Hoovory" prosperiteto. Gornje je slika iz stavke filmskih igralcev v Hollywoodu. Nad 400 igralcega osebja je bila v akciji. In približno toliko tudi policajev. Iz gornje slike je razvidno, da so bili najmanj stitje policaji proti nemu stavkarju.

rimi drevesi razprostiral za hlevom. Vejam se je že poznalo, da so bogato obložene s sadom. Če bi v tem trenutku tudi mislil na to, kar so gledale njegove oči, bi mu kot kmetu gotovo postalo hudo pri srcu, toda njegova bit je bila že vsa odsotna od tega lepega pogleda. Njegove misli so vrtale neke druge. Tik na njegovi desni strani je bil zložen kup suhe praproti, ki je bila tam že od lanske jeseni. Ta suhi stog je segal gori do parne, ki je bila na koncu še natlačena s slamo skoraj doli do praproti. Proti hlevu je pihljaj oster jutranji vetrič in zibal s posameznimi stebli. Simanovi možgani so se bolesto zapili v to podobo. Kako ga je že poklicala malo prej mati? In kake so bile pri tem njene oči?

Medtem se je naredil na koncu njegove cigarete velik, žareč ogelj. Komandant je bil s hrbotom obrnjen od njega. Tista dva, ki sta ga stražila, sta zijala nekam proti sadovnjaku. Brez premisleka je tedaj Siman puhnil tlečo cigareto v stog praproti. Nato se je topo naslonil na zid in čakal. Straža ni opazila njegovega dejanja.

Mladi gospodar na Coklarjevini je nekaj trenutkov srepro strmel v stog s praprotjo, toda

samo z enim očesom. Precej časa ogenj ni hotel prijeti, potem pa se je najprej nekaj pokadilo in koj nato je že siknil plamen iz stoga. Ogenj je zaprasketal.

Ta tenki glas je komandanta vzdramil. Ko se je obrnil, je videl, da stog gori.

"Svinjar banditski!" je zaklel strupeno, ker prvi hip ni vedel, ali bi se zakadil v Simna ali pa v ogenj. Toda ogenj je medtem že zajel vso stran stoga in je segal že visoko pod slamnati svod. Tedaj je zagrabil pištolo in ustrelil proti kmetu. Ko se je Siman Coklar zgrudil zadet v srce, je komandant zarjul še zadnjo kletev: "Pes!"

Potem je vtaknil pištolo v nožnico. Nato so vsi trije esesovci urno odskočili od morišča, ker je bil že zadnji čas, kajti praprot je zagorela že s celim plamenom in slama nad njo se je bila že vnela.

Esosovska kolona je urno zbežala z dvorišča, ker je bilo vse hlevsko poslopje naenkrat v ognju. Mater so morali pehati, ker je le s trudom zapuščala dom, kjer je živela sedemdeset let. Šele potem, ko je komandant zavpil nad njo:

"Pes je sam zažgal!" je mati stopila krepkeje na svojo sveto zemljo.

KDO SO RES NASPROTNIKI PRAVE REŠITVE TRŽAŠKEGA VPRAŠANJA?

V francoski reviji "Regards" je napisal o vprašanju "Trsta" G. Milhaud sledeči članek, ki ga ponatiskujemo iz "Primorskega dnevnika":

Vprašanje Trsta je eno najkočljivejših vprašanj v sedanjih mednarodnih prilikah. Rešeno mora biti z bližnjo mirovno pogodbo z Italijo.

Julijska krajina, naseljena že od 8. stoletja s Slovenci in Hrvatji, je živela dolgo pod tujim gospodstvom, bodisi germanskim ali pa italijanskim.

Pod avstrijsko oblastjo je postala tržaško pristanišče glavni izhod na morje ogromnemu zaledju srednje in jugovzhodne Evrope. V tem obdobju so morali tako Italijani kot Slovenci prenašati oblast avstrijskega gospodarja.

Leta 1919, ob koncu prve svetovne vojne, so dali Trst Italiji in v teku 20 let so morali Slovenci in Hrvati prenašati najbolj okrutno preganjanje Musolonijevih "črnih sraj".

Italijanski fašisti so ukiniteli slovenske šole in časopise ter silili duhovništvo, da v cerkvah opusti slovenski jezik. Slovence so nameravali potujčiti in tako poitalijančiti pokrajino. Z nasilnimi umetniškimi sredstvi so nastanili v samem mestu Trstu nad stotisoč svojih rojakov.

Po osvoboditvi Kaj se je zgodilo po razsulu italijanskega fašizma? L. 1943. je za nekaj dni prevzel v svoje roke mestno upravo ljudski odbor. Toda Nemci so kmalu zaključili delo odbora ter njegove člane deportirali v Dachau.

Pod pritiskom nemškega škornja so se znašli Slovenci in napredni tržaški Italijani in združili proti okupatorju. Slovenci so žrtvovali za stvar narodne osvoboditve 42.800 mrtvih. Ob času nemškega razpada in ob prihodu osvobodilnih čet maršala Tita je prevzel oblast v mestu Primorski osvobodilni odbor.

Toda ravno v Trstu so se srečale britanske čete, ki so prekrabile Italijo, z Jugoslovansko armado. Tako je prišlo do vojaškega dogovora junija 1945., ki

je določil Morganovo demarkacijsko črto. Ta je razdelila Julijsko krajino v dve coni, ki sta bili podvrženi kontroli zavezniških čet v coni A, in jugoslovanskih v coni B.

Hud položaj

V Trstu se je ustoličila zavezniška vojaška vlada, ki je sprva pustila na svojem mestu Julijski osvobodilni odbor s predsednikom Italijanom Pogassijem, in Slovincem Stoko. Ker pa je zahteval Osvobodilni svet priključitev Trsta k Jugoslaviji, so angleški vojaki prevzeli upravo v svoje roke ter postavili v ospredje italijanski CLN pod predstvom Fonde, ki sodeluje s polkovnikom Bowmanom, ameriškim šefom zavezniške vlade.

Tako je Trst postal središče reakcionarjev in fašistov, približje vojnih zločincev, ustaških oficirjev in drugih krvavih zločincev italijanskega in jugoslovanskih narodov. Fašisti so pelo organizirali v Trstu pod zaščito tuje policije manifestacijo za obletnico osvojitve tega mesta po italijanskih imperialistih. In končno dokazujejo vesti, ki smo jih dobili iz Julijske krajine, da je položaj delavskih mas te pokrajine težak. Brezposelnost se vedno raste.

Edini izhod

Gre se za to, da podpisniki mirovnih pogodb ne ponove krivice verskega pogodb: pravična rešitev tržaškega problema je odvisna od določitve italijansko-jugoslovanske meje. Zato bo treba ločiti tri stvari: zaledje, mesto in pristanišče.

Jasno je, da spada Trst med mesta, ki morajo deliti usodo svojega zaledja, od katerega so odvisna glede sirovin, delavskih rezerv, pa tudi prometnih zvez. To zaledje je ozemlje s kompaktno naseljenim slovanskim prebivalstvom.

Trst more in mora biti federalna edinic jugoslovanske republike, ki jamči vsem svojim državljanom demokratični razvoj brez vsakih zaprek. Kakor ostale federalne edince v Jugoslaviji, bi Trst imel svojo ustavo, svojo parlamentarno vlado in vrhovno sodišče, ki jamči spoštovanje ljudske volje.

Italijanski, slovenski in hrvaško ljudstvo Trsta je že manifestiralo svojo voljo v tem smislu. Kar se tiče tržaškega pristanišča, ki mora ostati naravno pristanišče vsega južnega dela srednje Evrope (Avstrije, Čehoslovaške, Madžarske), kakor tudi jugovzhodne Evrope (Ukrajine in Poljske), je jugoslovanska teza internacionalizacije njegovih bazenov najpametnejša.

Močni argumenti

Italija, ki jo uradno podpira Anglija, utemeljuje svojo tezo, po kateri naj bi bil Trst italijanski, z dozdevno italijansko večino, ki jo je v Trstu ustvaril fašizem. Toda če upoštevamo Trst skupaj z zaledjem, ki je z njim gospodarsko povezano, ne dobimo samo velike večine Jugoslovancev, ampak opazimo tudi, da Italijani, ki živijo v tej pokrajini, ne le da niso v večini, temveč so celo tudi njihovi lastni interesi enaki interesom slovanskih sosesčanov.

Trst je pod italijansko okupacijo živel. Zadostuje le nekaj števil: leta 1913. je dosegel pomorski promet 3.400.000 ton. Leta 1934., ko je Italija vladala že 16 let, je padel promet na dva milijona 200 tisoč ton.

Angleški tisk sam ugotavlja, če bi Trst ostal italijanski, da bi ostalo določeno število Slovencev pod gospodstvom naroda, ki je pokazal, da ni sposoben vla-

dati manjšinam. To je tudi eden najmočnejših argumentov, ki so jih navedli Jugoslovani. Vendar Angleži kljub temu podpirajo Italijane v njihovem odporu proti jugoslovanskim zahtevam.

Oni seveda pozabljajo omeniti, da so samo najbolj reakcionarni italijanski krogi najbolj protijugoslovanski, da pa hoče italijansko ljudstvo v Trstu tvoriti del svobodne Jugoslovanske republike.

Da se stvar natančneje določi, bo morda zadostovalo, če po Magnieniu omenimo, da so na neofašističnem kongresu gibanja "Uomo qualunque", ki se je vršil v Milanu, zagovarjali reakcionarno in imperialistično tezo naj ostanejo Trst, Istra in vse ostalo Slovensko Primorje v mejah iz leta 1919.

Ali bodo Anglija in Zed. države še dolgo podpirali stvar, ki se ne da braniti, kakor stvar reakcije v Grčiji, Španiji ali Trstu?

Zeleli bi, da ne.

TISKOVNI SKLAD PROLETARCA

XIII. IZKAZ

PENNSYLVANIA: Moon Run: Nabrano na konferenci JSZ in Prosvetne matice v Bridgeville 27. okt. \$31; dr. št. 89 SNPJ (Midway) \$1, Anton Cipić od prejšnje kolekte \$1, skupaj \$34. (Poslal Jacob Ambrozich.)

Latrobe: Mary E. Fradel nabrala na seji Fed. SNPJ za okraj Westmoreland \$17. Prispevali so: Andy Bertelj \$2; po \$1: Mary Matko, L. Bregar, Josephine Klobuchar, Mary škoda, Matt Marovich, Mr. in Mrs. Slibar, Frank Zupančič, John Fradel, Frank Medved, Alex Skerlj, Anton Zornik, Frank Šustar, Frank Omejc in Mary E. Fradel; po 50c: Jos. Klun in Matt Drop.

Export: Federacija SNPJ za okraj Westmoreland \$10. (Poslal Alex Skerlj, blagajnik.) Sharon: Jos. Cvelbar \$2.90, Jos. Steklacič \$1. (Poslal J. Cvelbar.) Hermine: Anton Zornik poslal \$2.50. Prispevali so: A. Chatez, Pittsburgh \$1, Jos. Juvan, West Newton \$1, J. Oražen, Banning 50c.

Johnstown: Frank Meden 50c Ray Travnik (Detroit) \$1. (Poslal F. Cvetan.) Crosby: John Kandare 25c.

OHIO Cleveland: Frank Černe \$2, Anton Jankovih 25c. (Poslal A. Jankovih.) Willoughby: John Prudich \$2. (Izročil L. Zorko.)

Barton: Mr. in Mrs. Joe Skoff \$2, John Vitez \$1. (Poslal J. Vitez.) Lisbon: Jacob Bergant \$2.

Martins Ferry: Johanna Rebol \$1.00.

ILLINOIS Chicago: Thos. Svetli \$1, Steve Malnarich \$1, Jos. Slogar \$1.

Clarendon Hills: Steve Vidmayer \$1.00.

La Salle: Leo Zevnik \$2.25. Springfield: John Goršek \$1, John Oepek \$1.

Waukegan: A. Kobal 50c, Martin Judnich 25c.

WISCONSIN Milwaukee: Mike Košin \$3. (Izročil Jacob Rožič.) Racine: John Pucely \$1.25. Sheboygan: Frank Stih 75c.

Santa Ynez, Calif.: M. J. Reading \$2.00.

Pueblo, Colo.: Louis Korošec \$2, John Stonich \$1.

Detroit, Mich.: Janko Zornik \$2, Lawrence Sluga \$1.

Washington, D. C.: Annie Bester \$2.00.

Carolina, W. Va.: Josef Torkar \$1.00.

Arma, Kansas: John Kocjan 50c, Luka Setina 25c.

Coopertown, N. Y.: Adolf Krishch \$2.00.

Gowanda, N. Y.: Jim Dekleva 75 centov.

Skupaj \$107.90, prejšnji izkaz \$1,204.96, skupaj \$1,312.86.

PRVA SLOVENSKA PRALNICA

Parkview Laundry Co.

1727-1731 W. 21st Street CHICAGO 8, ILL.

Fina postrežba — Cene zmerne — Delo jamčeno

TELEFONI: CANAL 7172-7173

ZA LICNE TISKOVINE VSEH VRST

PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO

OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

ADRIA PRINTING CO.

Tel. MOHAWK 4707

1838 N. HALSTED ST. CHICAGO 14, ILL.

PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV(IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izvzemli Chicago) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Cicero \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$9.00.

Naslov za list in tajništvo je:

2657 SOUTH LAWDALE AVENUE

CHICAGO 23, ILLINOIS

Poslušajte

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicago od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND SURGEON
3721 WEST 26th STREET

Tel. Crawford 2312
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

DIPLOMATIČNA OFENZIVA SOVJETSKE UNIJE PROTI ZAPADNIM SILAM

Nikomur ni skrito, da je med Sovjetsko zvezo ter anglo-ameriškim blokom v teku težka diplomatska borba, ki preti zavesti svet v novo svetovno vojno. Prav tako je res, da odgovorni ljudje žele mir po svetu, kakor ga žele ljudstva. Ampak kako rešiti sporna vprašanja, na katerih bo mogoče sezidati trajen mir?

V diplomaciji so to počasne stvari. Govore, razpravljajo iz dneva v noč dan za dnem. Zdaj v Parizu, zdaj v New Yorku in kjerkoli.

Kdo je v tem najbolj "trmast", ali bolj kriv, je odvisno, s kom si.

Donald Bell pravi o tem v svojem članku (ONA) sledeče:

Proti koncu pariške mirovne konference je predložil ameriški zunanji tajnik Byrnes sovjetskemu ministru Molotovu, da bi svet zunanjih ministrov velike četvorice ostal v Parizu in nadaljeval svoje razprave o ureditvi miru. Na splošno presenečenje pa je Molotov ta predlog odklonil in dejal, da hoče na vsak način prisostvovati odprti seji plenarne skupščine zedinjenih narodov v New Yorku ter da se mu vidi splošna skupščina zedinjenih narodov še bolj važna kot razprave zunanjih ministrov velike četvorice.

Govor ministra Molotova, ki je presenetil delegate plenarne skupščine začetkom novembra je pokazal kakaj je sovjetska diplomacija raje stopila pred svetovni forum mesto da bi delovala v svetu zunanjih ministrov, katerega se je dozdaj bila posluževala kot svojega poglavitnega sredstva za posvetovanja med velesilami. Zelo verjetno je, da so sovjetski prvaki precehnili težkoče, katere je pričakovati pri sklepanju miru — pri reševanju tržaške zadeve, plovbe po Donavi, pri ureditvi vprašanja italijanskih kolonij in reparacij — in prišli do zaključka, da ni verjetno, da bi se našla rešitev za nemško vprašanje, dokler se vsa mednarodna atmosfera temeljito ne spremeni.

Osnovno vprašanje pri mirovni pogodbi za Nemčijo namreč nikakor ni vprašanje, kako bo ta dežela urejena, ali bo centralizirana ali federalna, itd., temveč le to, ali bo nekdo izmed zaveznikov uspel, da Nemčijo gospodarsko zopet obnovi in jo potem doda k svojemu lastnemu vojaškemu potencialu kot zaveznico. Dokler bodo vojaška vprašanja ostala nerešena, bo ta zadeva pravo osrčje nemškega problema, ker gre zato, ali se bo Nemčija naslonila na vzhod ali na zapad.

Molotov je najbrže sprevidel, da ne more priti do pravega miru, dokler ne bo rešeno vprašanje vojaškega ravnotežja in je radi tega predložil splošno omejitve oboroževanja.

Ta ruska ofenziva se je začela že davno — že takrat ko je Gromejko pred dvema mesecema predložil varnostnemu svetu, naj se sestavi popis vseh zaveznikov vojaških formacij, ki se nahajajo na ozemlju prijateljskih ali nevtralnih dežel.

Ta predlog je bil Ameriki in Veliki Britaniji neprijeten, ker so njihove čete raztresene po vsem svetu. Med drugimi argumenti, ki so bili takrat navedeni,

ni, je bil tudi ta, da drže Rusi toliko čet v prej sovražnih deželah, da so anglo-ameriške sile v deželah Srednjega vzhoda, kot Grčija, Italija itd. potrebne.

Prvaki iz Kremla tega niso odkrito priznali, a verjetno je, da so pravilnost argumenta izprevideli. Prišel je demobilizacijski dekret in Stalin je mogel nedavno izjaviti, da Sovjetska unija nima na zahodu več kot 60 divizij.

Churchill je odgovoril na to, da je treba upoštevati tudi številno vojakov, ki se nahajajo v eni diviziji. Namigaval je, da te ruske divizije štejejo morda po 30,000 mož. Toda Stalin je izjavil, da te ruske divizije niso "polnoštevilne". Ruske divizije so štele tekom vojne le približno 12,000 mož, tako da šteje moštvo omenjenih 60 divizij ruskih okupacijskih armad najbrže po okrog 10,000 mož.

Izredno malo verjetno pa je, da bi se bil Stalin zlagal. Podatke te vrste si znajo vohunske službe preskrbeti brez posebnega truda. Zahodne velesile brez vsakega dvoma danes dobro vedo, koliko je ruskih čet v vzhodni Evropi.

Stalinova izjava je bila torej tudi del te ruske diplomatske ofenzive. Njen cilj je bil pred vsem, da pripravi teren za Molotov predlog razorožitve.

Molotov najbrže namerava doseči veliko splošno zmanjšanje okupacijskih armad, kar bi povzročilo potem brez dvoma popuščanje napetosti, tako da bi bilo mnogo lažje razpravljati o mirovni pogodbi.

Največja zapreka pri tem je atomska bomba. Eden vzrokov, da so bile ruske armade močne, je bil ta, da so hotele nadomestiti atomsko bombo z grožnjo, da bi v slučaju spopada zasedle velik del Evrope in široke predele Azije. Ako bo postavljena atomska bomba izven zakona, bo nedvomno lažje najti osnove za sporazum.

Združeni narodi v zastoju radi sporov v "veliki trojici"

(Nadaljevanje s 1. strani.)

kaj iztaknejo, to se bo pač videlo, ko prične novi kongres zasedati. Torej v pričetku prihodnjega leta. Pa tudi že sedaj, kajti razni zmagovalni republikanci sklicujejo konference in se na njih prerekajo, kako njihni volilni triumf izkoristiti. A pri tem ne mislijo kdo ve koliko na koristi skupnosti, temveč kako si iztisniti čimveč zase, za svoje politične mašine in pa kako iti v zmago tudi v predsedniških volitvah leta 1948.

Sloga navidez

Zelo verjetno je, da bo v vnašnji politiki naše vlade po minulih volitvah med demokratsko in republikansko stranko še več "sloge" kakor jo je bilo, že radi tega, ker bo moral državni tajnik Byrnes prepustiti glavno besedo predstavnikom republikanske stranke, kakor so jo doslej oni njemu.

Toda delegatom združenih narodov na tem zborovanju ni toliko mar, kako si demokratska in republikanska stranka vlogo razdelite, pač pa, kaj pravzaprav je njun program?

Kakšno stališče imata glede

POLJSKE ZENE ob povratku iz tabora v Sibiriji v Lublin na Poljsko. Poljski Rdeči križ jih je oskrbel z obleko, zdravili in vitamini. Vse te potrebnosti jim pošilja Ameriški Rdeči križ.

mirovni pogodbi z Italijo, glede tržaškega vprašanja itd., to je že prilično znano. Toda ali bo v bodoče kaj spremenjeno?

Strah pred naklonjenostjo Nemčiji

Mnogi delegati združenih narodov se boje, da bodo republikanci pokazali močno vojno Nemčijo znova utrditi, še predno bo demokratizirana, in s tem omogočiti nov val pangermanizma v Evropi. Mnogi glavni časopisi, ki so za republikansko stranko najbolj agitali, so namreč Nemčiji izredno naklonjeni. Zahtevajo, da se naj ji čimbolj pomaga, ob enem ščitijo njene reakcionarne industrije in sploh delujejo, da se Nemčijo

Upi Primorskih Slovencev po vsem videzu še ne bodo uresničeni

Bilo je tik ob zlomu Nemčije, ko so slovenske čete na Primorskem in v ostali Julijski Benečiji izvršile skupno zavezniški svoje končne osvobodilno delo. Navdušenje med narodom je bilo nepopisno.

"Trst je naš!"
"Grčija je naša!" so vzklikali ljudje.

A zaveznički so mislili po svoje — namreč ameriška ter angleška vlada in namesto navdušenja plove sedaj po Primorskem napram zavezniškim gnevem.

Bilo je ob prvem maju letos, ko je v tem prvotnem navdušenju zmage zaveznikov in osvoboditve (?) Primorske napisal Ignac Koprivec sledečo sliko ("Ljudska pravica", Ljubljana):
Ze nekaj dni je bilo na Cerkljanskih gričih tako čudno. Po veliki nemški aprilski ofenzivi so bili vsi gozdovi od Cerknega pa do Oblakovega vrha in Tribušne polni naše vojske, ki se je izmikala iz švabskih zased in obročev, zdaj je pa nenadoma zmanjkalo, ne da bi kdo vedel kam se je premaknila.

Cetniki, ki so med ofenzivo zasedli skoraj vse vasi in osamljene bajte po gričih, so izginili, kakor da bi se pogrezili v zemljo. Na Plešah so si pripravili obed, ko je priteklo doli od Oblakovega vrha zasopli kurir in komandantu izročil pismo. Komandant je poskočil, kakor da bi ga začelo neznanško v zvišavi v trebuhu. Zakrčnjal je in vsa njegova tolpa je v eni sapi pograbila najbližje stvari in jo odkurila. Pripravljeno kosilo so pustili na štedilniku, v skladišču so pa ostavili nekaj vladin, ki so jih naropali. Tekli so, kakor da bi se bližala poveljen, je pripovedovala gospodinja.

Ljudje so začeli šepetati: "Silna jugoslovanska armada s tanki in letali prihaja proti Slovincem. Nemci se umikajo. IX. korpus se premika proti Trstu. Zdaj je na Predmeji, zdaj je na Krasu," so vedeli povedati.

Kmetje so lovili redke kurirje ter jih vpraševali v koprnem pričakovanju o novicah. "Stopi v hram, tovariš, stopi!" so prigovarjali kurirjem in gospodarje segel v skriti kot po steklenici žganja, ki mu ga četniki niso našli ter ga ponudil molčecu kurirju. "Požri, močno požri!" mu je prigovarjal. In ko je oni napravil požirek, se mu je začel dobrikati: "Ali nisi že hodil tod? Če se ne motim, ti je naša mati

čim prej obnovi za jez proti "komunizmu". Rusiji ter njenim zaveznicam.

V takem ozračju se sedaj vrši "boj" med "združenimi" narodi. In vsi govorniki poudarjajo, da so za vzajemnost, za mir, protiatomskim bombam, proti imperializmu in za vse druge idealne reči. A dejanja pričajo, da je velika večina delegatov iz stare šole in da jim je ljudstvo in mir prav malo mar.

Morda se bodo apeli tistih, ki so razsodni in odgovorni v svojih izjavah in pri svojem delu, posrečili. Toda za enkrat je sedanja konferenca združenih narodov še zmerom le "debatno društvo".

kuhala kosilo, ko si prišel v ofenzivi lačen k nam. — Kaj sem že hotel reči? — Kako je prav za prav v dolini? — Požri še in povej." Kurir je pa s skupimi besedami pripovedoval, da se mnogo sliši o dogodkih po svetu, da je radio povedal to in ono, da pa ni še nič gotovega. "Naši gredo k morju," je važno zaupal gospodarju, ko je odhajal.

Včasih pa je zašel v osamelu hišo na hribih bolj zgovoren kurir, ki je vedel mnogo povedati in ki je sam poslušal radio.

Od Gorice in Trsta se je čulo streljanje, vmes pa težke eksplozije. Ljudje so stali zvečer pred hišami in gledali, kako od časa do časa zažari nebo, nato pa so slišali strahoviti pok. "Nemci razstreljujejo mostove, važne zgradbe in skladišča," se je širilo med ljudmi. To je bilo na nek način neprijetno, vendar so pa kmetom po hribih žareli obrazi ob teh vesteh. Bilo je jasno, da vesti, ki so jih prinašali kurirji, niso bile neresnične. "Če razstreljujejo, potem ne bodo dolgo v Gorici!" je prerokoval Rutar. Naslednjega dne je prišel glas: "Po Baški grapi in po vseh cestah se umika tisoče Nemcev. Cetniki gredo proti Vidmu. Po Vipavski dolini so cestne polne bradatih banditov s četniškimi kokardami, ki bežijo in gledajo plaho po vaseh. Nekaj bo, nekaj bo!" so si šepetali ljudje. Zdaj so začeli bežati v Trstu. Začutili so, da bo tudi ta vojna imela svoj konec, vendar pa so bili še previdni. Po dolinah so se slišali vriski. Narodna zaščita je patrolirala po cestah in lovila izgubljene četnike, ki so tavali po hostah in po poteh. Iz Gorice so začeli prihajati prvi izpušeni zaporniki, ki so vedeli povedati, da Nemci zapuščajo Gorico, da je pa hočejo braniti četniki, ki streljajo po cestah in napadajo ljudi. "Naši so pred Gorico!" je prišel glas, in takoj nato: "Jo že obstrlejujejo." Od drugod je nekdo prinesel vest: "Poulične borbe v Trstu. Naši zasedajo Trst. Nemci se umikajo ob morju."

To so bili za Primorsko veliki časi. Po vaseh je ljudstvo stavilo mlaje. Naše zastave so plapolale po vseh hišah. Od hribovskih vasi do onih v dolini so se ljudje pripravljali, da pojejo v Trst in Gorico. "Gorica bo svobodna, Gorica bo slovenska!" To je bilo za marsikoga skoraj neverjetno in nemogoče. Da bo

človek lahko tam, kjer je bil tepen po uših, če je zini slovensko besedo, da bo lahko vprašal tam po slovensko, skoraj ni mogel verjeti. Da ga nasršen trgovec ne bo nahrulil, če ga bo nagovoril v slovensčini, to se mu je zdelo toliko kot nemogoče. Da ga policaj ne bo prijel, če bo koga vprašal v slovensčini, kod je treba iti, da ne bo zgrešil poti, tega skoraj ni verjel. Marsikdo tu na hribih ni verjel, zato je hotel v Gorico, da bi jo videl. In ko bo spoznal, da sme govoriti slovenski, bo v svobodo verjel. Vsa leta po prvi svetovni vojni so ljudje čutili, kako se je slovenski živelj umikal vedno bolj v gore, kjer je trmasto vztrajal in ključoval fašističnemu pritisku. Zdaj pa je bilo, kakor da bi se gore razletele in bi se vse tisto, kar se je stiskalo med nje, razlilo v doline. Ljudje so čutili, da drvi v doline proti Gorici in Trstu tista sila, ki se je rodila iz poštenega srca, ki izhaja iz predanosti svojemu narodu. Zdaj se je sprostila vsa. Zdaj so zatrepali v zmagovalju tudi ti griči. Ko je prišla vest, da bo Trst zdaj zdaj v rokah naše vojske, da je Gorica pred padcem, ko so se selile naše oblasti v Idrijo, ko so dohajali prvi partizani v Sv. Lucijo, so začutili ti ljudje po gričih okrog Cerklj, Tribuš, Čepovana in teh krajev, kjer so partizani imeli glavna oporišča, moč svoje zemlje. Tako velika se jim je zdaj zdelala ta v hribe potisnjena domovina, ta po laških grabežljivcih zamorjena dežela, da se je ponos v njih dvignil še višje.

1. maja zjutraj se je po vseh gričih raznesel glas, da je Trst osvojen po Jugoslovanski vojski, da je Gorica pred osvoboditvijo in ljudstvo se je zlivalo v vseh gričev proti Trstu in Gorici.

1. maja zjutraj smo odhajali s svoje baze tudi mi, da bi se srečali s svobodo.

Poslavljali smo se od dobre matere na Plešah, ki je že tri leta kuhala partizanom podnevi in ponoči, kadar je pač lačen borec potkal na vrata hiše in čustvo sreče, da smo ućakali svobodo, se je mešalo v nas z nejasnim občutkom otočnosti.

"Tako smo bili vajeni partizanov, zdaj pa bo vsega konec. In na teh gričih bomo tako sami," je z enim oćitkom tožila mati na Plešah, ko smo se poslavljali od nje in zdelo se nam je, da ji je v radostno vest o svobodi kanila kapljica grenkobe. Zanj bi bila pač svoboda popolna, če bi vse tiste stotine partizanov, ki jih je hranila in jim dala streho, prišlo to uro k nji, da bi jim lahko dejala: "Vidite, fantje, zdaj se vam ni treba ničesar več bati."

Ko smo ji segli poslednjič v roko, se je obrnila vstran, si otgnila solze, ki so ji lezle iz prijaznih oći in molmjala: "Ta prvi maj si bom zapomnila! Prinesel nam je svobodo, nas hribovce pa je spet udaril s samoto. Ta leta, ki smo jih preživeli skupaj, so bila tako lepa!" Zamislila se je in zamahnila z roko, nato se je pa skrla. v hram. Spuščali smo se proti Tribuš, šli proti Čepovanu in ozirali smo se na svetli hram na Plešah, kjer je plešarska mati jokala za partizani. Vsa leta se ni bala fašističnih groženj in krogel, zdaj se je pa ustrašila samote. Kakor se je materi s Pleš takrat tožilo po nas, kakor so zrla v odhajajoče partizane začudene oći prebivalcev cerkljanskih gričev, ki so mislili, da bo pesem partizanov zmerom napolnjevala njihove hrame, tako se oziramo s toplo mislijo in hrepenenjem tja gori še danes mi partizani.

Plešarska mati in matere s cerkljanskih gričev, bodite pozdravljene. Mnokrat mislimo na vas, na vašo plemenitost, na vaše hrepenenje po svobodi, na vaše dobro srce in težko nam je, ker se niste ućakale tistega dne, ki ste se ga najbolj veselile: da bi bila Gorica svobodna, da bi bil Trst svobodna.

A tudi ta čas pride.

ZAKAJ? ZATO!

Kdor nikdar v nemal ni se za oćise,

najlaže v Trstu pride pred sodišče

Kar tam se zdaj so v službi takšne buče,

ki dvajset let so drle se: Eviša Duce.

Iz "Pavlihe".

Imenik zastopnikov Proletarca

Kdor želi prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarca, prodajati Am. družinski koledar brošure in knjige, naj piše upravnistvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije.

CALIFORNIA. Fontana: John Pećnik. Oakland: Anton Tomšić. Los Angeles: Frank Novak. San Francisco: A. Leksan.†	COLORADO. Crested Butte: Ant. Slobodnik. Pueblo: Louis Malenšek. Walsenburg in okolica: Edward Tomšić.	ILLINOIS. Chicago in okolica: Frank Bizjak, Joseph Oblak, Peter Verhovnik in Frank aŽit. La Salle in okolica: Anton Udevich in Leo Zevnik. Springfield: Joseph Ovca in John Goršek. Virden: Fr. Iersich. Waukegan-No. Chicago: Martin Judnich.	INDIANA. Indianapolis: Mary Stroj.	KANSAS. Arma: Anton Shular. Arcadia: John Shular. West Mineral: John Marolt.	MICHIGAN. Detroit-Dearborn John Zornik, Joe Koršić, Joseph Klarich in John Plachtar.	MINNESOTA. Buhl: Max Martz. Chisholm: Frank Klun. Duluth: John Kobi. Ely: Jćan Teran in Jacob Kunstelj.	MISSOURI. St. Louis: John Spiller.	MONTANA. Butte: Anton Zugel. East Helena: Joseph Mihelić. Red Lodge: K. Erzožnik.	NEW JERSEY. Elizabeth: Amalia Oblak.	NEW MEXICO. Gallup: Mary in Jennie Marinšek.	NEW YORK. Gowanda: James Dekleva.	OHIO. Akron-Barberton: Mike Kopach.	BRIDGEPORT in okolica: John Vitez. Cleveland: John Trebel, Anton Jankovich in Frank Hribar. Fairport Harbor: Lovrenc Bajc. Girard: John Kosić in Andrew Krvin. Lisbon-Power Point: Jacob Bergant. Maple Heights: Frank Volkar. Powhatan Point, O.: John Guzel. Warren: Joseph Jež.	PENNSYLVANIA. Aliquippa: Geo. Smrekar. Avella: Frank Bregar. Carmichaels: Anton Zupančič. Crafton-Moon Run: Jennie Jerafa. Canonsburg-Strabane: John Terčelj, Vinko Peternel in Marko Tekavc. Export: Jos. Britz. Forest City: Anthony Drasler Jr. Hermine: Anton Zornik. Imperial: Frank Augustin. Johnstown in okolica: Frank Cvetan.	WASHINGTON. Seattle: Lucas Debeljak.	WEST VIRGINIA. Elm Grove: Frank Kosem. Star City: Lawrence Selak. Thomas: Lenhart Werdinek.	WISCONSIN. Milwaukee in West Allis: Louis Barborich. Sheboygan: Frank Stih. Willard: Matt Malnar.	WYOMING. Kemmerer in okolica: Anton Tratnik in John H. Krzanić. Rock Springs: Frank Remitz.
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	---	---	---	--	--	---	---	--

HELP WANTED

ATTENTION - GIRLS - WOMEN

"HERE IS A WONDERFUL OPPORTUNITY"
WE URGENTLY NEED.

SHOE WORKERS

"EARN WHILE YOU LEARN"
LEARN SHOEMAKING

Help Needed in All Departments—Piece Work Rate—Group Insurance Plan—Excellent Working Conditions
PERMANENT WORK ALL YEAR AROUND
APPLY

HAMILTON, SHEU & WALSH SHOE CO.
2107 LUCAS — ST. LOUIS, MISSOURI

Butchers and Meat Cutters

EXPERIENCED OR INEXPERIENCED. — STEADY YEAR AROUND WORK. — EXCELLENT PAY AND WORKING CONDITIONS.
Clean Dressing Room. — We serve meat to all our employees. — Learn a trade in the food industry. — We will train you.
Apply early by person or write to—

Grand Rapids Packing Co.

Bristol Road N. W.

½ MILE NORTH OF LEONARD

PHONE 72414

Grand Rapids, Michigan

Motion Picture Studio

Permanent Position

For Stenographer

Excellent Working Conditions

5-Day Week — Good Salary

Filmack Trailer Company

1327 SOUTH WABASH
HARRISON 3395

WOOL PRESSER

WE NEED AT ONCE
EXPERIENCED
In Our Modern Cleaning Department
Good Hours — Top Wages
Excellent Working Conditions
Steady All Year Around
Apply now

Crescent Laundry

1215 HARRISON STREET
DAVENPORT, IOWA

POLISHERS — BUFFERS

TOP WAGES
See me NOW — Apply

TRI-METAL PRODUCTS

644 MILWAUKEE AVENUE

ORDER FILLER

48-HOUR WEEK — \$39 — UNION
STEADY JOB

J. F. BAMBAS & CO.

1657 BLUE ISLAND AVENUE

ENGINEERING DRAFTSMEN

Experienced

REFINERY or HEAVY CHEMICAL
PLANT EQUIPMENT LAYOUT,
DESIGN

Give full particulars, salary etc.

THE MATHIESON ALKALI WORKS, Inc.

P. O. Box 896

LAKE CHARLES, LA.

MEN—NO AGE LIMIT

Learn Leather Goods Trade. Steady work for men willing to learn. — High pay. Overtime. Paid holidays and vacations. — Apply
2024 SOUTH WABASH AVE.
(1st Floor)

SEWING MACHINE OPERATORS

Experienced or Willing to Teach. Leather goods manufacturer. — Steady work. Good pay. Overtime. Paid holidays and vacations. Apply
2024 SOUTH WABASH AVE.
(1st Floor)

WE NEED

GIRLS FOR LIGHT FACTORY WORK

Good working conditions
Apply
ROSE PLATING WORKS
217 West Illinois

SLOVENSKE IN ANGLEŠKE KNJIGE

Največja slovenska
knjigarna v Zed. državah

Pišite po cenik PROLETARCU

2301 S. LAWDALE AVENUE
CHICAGO, 23, ILLINOIS

Iz SANSovega urada

3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.

Pismo Pavle

Lovšetove

Mnogo naših rojakov se še spominja odlične operne pevke Pavle Lovšetove, ki je pela po mnogih naših naselbinah in zbujala našim ljudem spomine na staro domovino. Gotovo se jih je mnogo vprašalo, kako neki je ona preživela strašna leta vojne in sedaj je na to nekaj odgovora. S posredovanjem gospe Plevnikove v Clevelandu je dobil predsednik SANSA, brat Etbin Kristan pismo, odposlano iz Ljubljane 14. septembra, in ker bo gotovo zanimalo njene številne prijatelje in občudovalce v Ameriki, ga v naslednjem objavljamo:

Spoštovani tovariši—

Ko sem prvič stopila na ameriška tla in ko sem jih zapuščala, ste mi izkazali toliko ljubeznive pozornosti kot naš izseljeniški komisar, da ste me s tem za vedno zadržili.

Srečna in ponosna sem, ko čitam, da je ta moj odlični rojak danes med voditelji onih Slovencev, ki se v tujini spominjajo svoje bridko preizkušene domovine in ji z zbiranjem obilnih darov skušajo celiti vojne rane. Naj se Vam za ta blagi čin tudi jaz iskreno in toplo zahvalim!

Ko ste se izselili iz New Yorka, sem izgubila sled za Vami. Sami ste mi nekoč rekli: "Preširoko morje nas loči, da bi mogli ostati tesno povezani z domovino." Zali!

Vojna vihra je bridko udarila tudi po meni. Izgubila sem sinčedina, doktorja prava, ki je padel kot borec v osvobodilni vojni z Nemci na Goriškem 18. januarja 1944. Par mesecev pozneje so gestapovci (dva Nemca in dva Slovence) neke noči odvedli tudi mene na vojno sodišče. Pet tednov so me imeli zaprti v samotni celici, da bi jim izdala, od koga sem prejela podporo za preganjanje sirot. Ko pri vseh mučnih zaslišavanjih niso izvedeli ničesar, so me obsodili na izgnanstvo v Nemčijo. Tam sem iz

tretjega taborišča prišla radi znanja jezikov v pisarno velike stavbe družbe, ki je gradila podzemne tvornice in aerodrome. Preživela sem nešteto anglo-ameriških bombardiranj, zadnje noč (en teden pred vkotakanjem ameriške vojske) sem komaj ušla smrti pri obstreljevanju bežečih Nemcev, potem sem prestala pravo Kalvarijo pri vračanju v domovino med dvema ognjema in mučnim pešačenjem med razbitimi železniškimi progami!

Vs to me je zadelo zato, ker sem kot odbornica Slovenske narodne pomoči skrbela za družine naših borec (katerim je okupator odtegnil plače in živilske nakaznice ter jih tako obsodil na smrt od lakote) in storila le svojo človeško in narodno dolžnost. Moja sodelavca, univerzitetnega profesorja dr. Šturma je malo prej odstranila "črna roka", dr. Mesesnela pa so med strašnim mučenjem ubili na Turjaku. Meni je usoda prizanesla z mučeniško smrtjo, kolikor mi je še ostalo življenske sile, pa jo bo treba smoteno uporabiti pri obnovi domovine za naš mladi rod.

V veliko radost mi bo, če Vam bom mogla še kdaj seči v roko — ali če bom vsaj dobila par vrstic napisanih od Vaše roke.

Ves in gospo soprogo prisrčno pozdravlja Vajina

Pavla Lovšetova
Murnikova 20, Ljubljana.

Op.—Dr. Mesesnel je bil par dni pred osvoboditvijo Ljubljane odpuščen po Hacinovi policiji in domobrancah na Turjak in tam zverinski ubit.

ADAMICEVA NAJMLAJŠA SESTRA PIŠE

(Louis Adamič je že odpotoval v Ariziko, ko se je rodila njegova najmlajša sestra Anica. Privrkat jo je videl kot 14-letno deklico leta 1932, ko je šel na obisk v Jugoslavijo in se mu je porodila misel za knjigo o svoji rojstni deželi ("My Native Land"). Pismo je tipično: mlajša sestra s ponosom obdružuje in občudava starejšega brata, ki je radi svojega velikega doprinosu v korist nove Jugoslavije postal posebno čisljan in občudovan. Iz priprostitih vrstic pa se izliva globoka tuga mlade matere-udove, koje mož je daroval svoje mlado življenje za svobodo svoje domovine.—M. K.)

Dragi brat—

Morda boš presenečen, da Ti tudi jaz enkrat pišem, kot Tvoja najmlajša sestra. Veliko let je od kar sva se privrkat in zadnjikrat videla. Takra sem bila še otrok, sedaj pa sem že poročena in na žalost tudi partizanska vdova.

Poročila sem se leta 1942 z Borisom Jagodičem, absolventom medicine. Študija ni mogel dokončati v vojni zato, ker se je kot rezervni jugoslovanski oficir boril proti ustašem; bil je že obsojen za "preki sud", pa ga je rešil neki polkovnik. Študiral je v Zagrebu. Ob italijanski kapitulaciji je stopil v partizanske vrste in nič več ga ni bilo nazaj. Ze v bivši Jugoslaviji se je boril za sedanji čas, parkrat je bil zaprt, a seveda mu niso mogli ničesar dokazati; bil je le osumljen.

Mene so preganjali, zaplenili so mi vse, kar sem imela. Belogardisti so me hoteli odpeljati v Nemčijo, pa ko sem pričakovala otroka, sem se na ta način rešila. Štiri mesece po mozem odhodu se mi je rodil sin. Veliko sem pretrpela, vedno sem se bala, kdaj me bodo ločili od otroka. Bila sem ves čas pri Tončki (starejši sestri, ki živi v Ljubljani). Težko sem čakala konca vojne, čakala moža, da bi mu pokazala otroka, pa ga nisem pri-

čakala... Vsega enajst mesecev je trajala moja zakonska sreča. Ah, tako kratak čas! Imela sem krasnega, poštenega moža. Po osvoboditvi sem se preselila k močevim staršem (v Celje), obenem sem v njihovi trgovini v službi kot blagajničarka. Sedaj si nabavljam, kar mi plača dopušča, da bom imela vsaj del tega, kar so mi vzeli.

Tu ti prilagam sliko. Imam močnega, lepega otroka, da je veselje. Sedaj je star dve leti in pet mesecev. Neverjetno razumen je za ta leta. Ko bi ga mogla saj enkrat pokazati možu. Pred mesecem sem bila z njim doma na dopustu. "Mama", kot je bila pred leti, ko si bil Ti tu. Kdaj kaj prideš s Stello sem? Večkrat se pogovarjamo o vama. Kako kaj Stella? Ali se je še kaj spominja? Jaz se je še vedno, — tako dobra in preprosta — rada bi jo že videla.

V naših časopisih se večkrat piše o Tebi, veš, kar ponosna sem nate. Toliko zbirate tam daleč za našo ubogo domovino. Ko sem bila v

Prapročah, sem bil tudi jaz nekaj deležen od Tvojih naketov. Prav lepo se Ti zahvaljujem. Saj mi vse tako prav pride, ko nimam nič. Če boš še kaj poslal, pošlji kaj perila (periljine in telesnega perila — blago, če moreš!). Tukaj se ne dobi. Oprosti, ker Te nadlegujem. Drugače je doma vse v redu, samo me dve sestro Pavlo sva morali toliko dati, čemo da bi z našimi žrtvami dosigli pravice, katere nam pripadajo. Potem bi nam bilo veliko lažje. Pavla je na tako tragičen način izgubila svojega Janezka na dan osvobodjenja 5. maja. Moj mož pa je padel aprila 1945, oba ob koncu. Pozdravlja Tebe in Stello.

Anica.

V stari Jugoslaviji je nudila ljubljanske univerze le prvi dve leti medicinskega študija. Vseučiliški dijaki so morali študije završiti v Zagrebu, Beogradu ali izven Jugoslavije. Danes pa je ljubljanska medicinska fakulteta kompletna, z reznimi klinikami. Druge popolne fakultete so filozofska, inženirska, pravna in teološka. MGK.

Churchill toži Louisa Adamiča

Tožbe so na dnevnem redu. Listi so dnevno polni poročil o tožbah, tožilcih in obtožbah vseh vrst, ki zbuja lokalno zanimanje. Toda senzacija svetovnega značaja je vest, da je bivši premier Velike Britanije Winston Churchill vložil tožbo proti Louisu Adamiču, SANSozem častnemu predsedniku, ter tvrtki Harper & Brothers, ki je založila njegovo najnovejšo knjigo "Dinner at the White House".

Vsebinska obtožnica nam ni znana. Lahko pa si jo omisli vsakdo, ki je prečital in se poglubil v snov "Večerje v Beli hiši". Adamič je mojstrsko naslikal Churchilla torija, imperialista, ki si je nadel nalogo "vzdržati imperij za vsako ceno". Churchill, — borec proti fašizmu in nacizmu, ki pa je obenem držal v svoji pesti skoraj polovico sveta. Senzacija je tega večja, če upoštevamo dejstvo, da je bil Churchill svoječasno vodilna osebnost na svetovni pozornosti, vladar skoraj polovice sveta, toži pa za razžaljenje časti, blatenje karakterja, misreprezentacijo in ne vem kaj še vse drugega navadnega slovenskega priseljenca, podražljivega Amerikana in uspešnega pisatelja, ki si je drznil zapisati svojo sodbo in mišljenje o britanskem premijeru, ki je sam povedal vsemu svetu, da ni njegov namen predsedovati ob razsulu britskega imperija.

Toda dasi ima ta tožba značaj izvojevati si na sodnji osebno zadoščenje, je očitno globlje-ga pomena, političnih implikacij. Churchill-človek ni važen; Churchill-politik in diplomat, prvak med eksponenti imperalizma, Churchill-torij pa je nadvse važen. Adamičeva slika Churchilla je impersonifikacija kapitalističnega imperializma, politično-ekonomske ideologije, ki ne zaostaja, če ne prednjači nacifašistični ideji, da so le gotovi narodi poklicani za svetovne gospodarje, drugi jim pa morajo biti podvrženi. Ekspremier Velike Britanije je v svojem ful-tonskem govoru jasno povedal in predsednik Truman mu je ploskal, da je le anglo-saksonska rasa zmožna vladati ta preglašni svet. V drugih govorih je naglasil slovansko nevarnost, ki jo je treba po njegovem mnenju zatreti v kali. Taki izrazi so ključni na vojno. Sovjetska zveza se ni predolgo obotavljala in nazvala Churchilla prvaka vojnih hujš-kačev. Adamič je v svoji "Večerji v Beli hiši" točno analiziral ves Churchillov politični karakter in podal razloge, zakaj je tu in tam užaljeni ekspremier bil pripravljen bratiti se celo s Stalinom in Titom in s "komunisti", da je rešil, kar se je rešiti dalo.

Churchillu gotovo tudi ni ljubilo, da ima "Dinner at the White House" dobro cirkulacijo tudi v Angliji, saj so jo prejele najpomembnejše osebe, vključni vsi člani britanske vlade in parlamenta. V Zed. državah so jo kritiki pohvalno ocenili, dasi-ravno so gotovi katoliški krogi izrabili svoj cerkveni položaj in vplivali na gotove knjigarne, da knjige niso razprodajale. Večina snovi te knjige je povezana s političnim ozadjem, s katerim je imel opraviti tudi SANS. Radi tega in pa radi tekoče tožbe je priporočljivo, da jo čita vsakdo, ki mu je mar pretekla, tekoča in bodoča svetovna politika. "Dinner at the White House" se prodaja po \$2.50 in je napro-

daj pri avtorju: Louis Adamič, Milford, New Jersey, in v večjih knjigarnah. Naročila sprejema tudi SANS.)

Zapisnik kongresa in prve konvencije SANSA-a

V uradu SANSA (3935 W. 26th St., Chicago 23, ILL.) se sedaj dobi lična knjižica, broječa 100 strani, pod imenom "Dvoje pomembnih zborov ameriških Slovencev — v bojnih letih 1942 in 1944", ki vsebuje popolna zapisnika Slovenskega narodnega kongresa (1941) in Prve konvencije (1944) Slovenskega ameriškega narodnega sveta. Primeren uvode je spisal predsednik Etbin Kristan, ki je oba zapisnika tudi uredil. Poleg zapisnikov vsebuje knjižica tudi vsa imena delegatov kongresa in konvencije, ter imena društev in krajev, ki so jih zastopali. Iztisi se prodajajo po \$1. Naročite jih pri krajevni podružnici SANSA in če te ni v vaši naselbini, pošljite naročilo in denar v SANSov urad.

Ker je za občo prodajo namenjenih le omejeno število iztisov, bodo dobila prednost le ti-sta naročila, ki prihajajo od delegatov in oseb, ki so prisostvovali bodisi na kongresu ali konvenciji. Z naročili se naj ne odlaš.

Mirko G. Kuhel, tajnik.

S konference v Bridgevillu

Konferenca Prosvetne matice in JSZ za zapadno Pennsilvanijo dne 27. oktobra je bila še precej dobro obiskana. Razprave so bile stvarne in zaključki odbrli. Več o tem bo pisal Anton Rednak, ki je vodil zapisnik. Predsedoval je Frank Augu-štin.

Odbor je ostal prejšnji. Kolekta v podporo Proletarcu je znašala na seji \$31. Društvo št. 89 SNPJ, Midway, je prispevalo \$2, in Anton Čipčić od prejšnje kolekte \$1. Skupaj \$34. Vsem prispevateljem iskrena hvala.

J. Amrbrozich, tajnik.

Francija obnovila preko-atlantski promet

Tik za Anglijo je obnovila reden pomorski promet med svojimi pristanišči in Zed. državami tudi Francija. Toda prvo-vrstni ladij ima sedaj malo, ker so ji bile med vojno uničene ali pa toliko poškodovane, da niso več za rabo (med njimi Norman-dija). Prva francoska potniška ladija, ki je prišla sem po vojni, je bila Ile de France. Dospela je v New York koncem oktobra.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERIŠKI DRŽAVLJAN.

Poleg vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Zedinjenih držav, v III. delu pod naslovom RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustavu Zed. držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedni Zedinjenih držav in Poedine države z glavnim mestom, številom prebivalstva in velikostjo.

Cena knjižici je samo 50 centov + poštino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca

2301 S. Lawndale Avenue

CHICAGO 23, ILL.

KOMENTARJI

(Konec s 1. strani.)

stranka v državi in ako se bi mogli s socialisti, ki so na tretjem mestu, na kak efektiven način zediniti, bi lahko prevzeli vlado in preuredili Francijo v demokratično socialistično državo. Oboji trdijo, da je to njih namen. Torej če je tudi volja, ne samo besede, in pa iskren program, ne pa skriti nameni, upajmo, da Francija spet postane to kar vsi napredni delavci želimo, da postane.

Leon Blum za poslanca ni več kandidiral. A njegova beseda še veliko zaleže, ker ima za sabo čisto zgodovino. Dejal je tik pred volitvami, da Francija ne sme postati orodje niti zapadnih sil (Velike Britanije ter Zed. držav), niti Sovjetske unije. Enako sta izjavila komunistična voditelja Maurice Thorez in Jacques Duclos. In prav tako je v volilni kampanji poudarjal sedanji provizorični predsednik Francije ter minister vnanjih zadev Bidault. Slednji je vodja MRP, kar pomeni politično gibanje za četrto francosko republiko na krščanskem (katoliškem) socialnem temelju. To je bila po vojni nekaj časa najjačja francoska stranka a sedaj je na drugem mestu. Toda skupno z drugimi skupinami iz centra, in z desničarji, je še mogoča sila.

Nazadovanje socialistov v Franciji je pojav, ki ga je vredno študirati. Bili so skozi ves čas vojne revolucionarna stranka. Kar je bilo med člani izdajalcev, so pospravili z njimi. Socialisti so pomagali v vojni še ko so francoski komunisti, kakor ameriški in drugi trdili, da je to le imperialistična vojna in v isti sapi opravičevali ter branili fakt 20-letnega prijateljstva med Berlinom in Moskvo. A vzlic temu, vedno več mase Francije gre na komunistično stran, nazaduje pa "zmerna levica" in center. Kajti v volitvah zadnje nedelje je tudi francoska skrajna reakcija dobila veliko glasov.

Seveda v primeri s tremi vodilnimi strankami malo — a že to, da jih je dobila, je slabo znamenje. Kajti francoski reaktorari krogi so kolaborirali s Hitlerjem in Mussolinijem. Nekaj izmed njih je bilo po vojni obsojenih v smrt, ali pa v zapore, toda drugi nadaljujejo po starih potih. Francija je sedaj v silni gospodarski krizi in živeža ji primanjkuje. Ako bo hotela iz minulih volitev iztisniti kaj pozitivnega, se morajo stranke z enotnim levičarskim programom zediniti tudi za skupno delo. Drugače bo državo razdejal roj strank—ki jih je spet nebrojno a Francija rabi sedaj delavcev in pa načrt za zgraditev socializma.

Tudi v Italiji so imeli volitve — namreč isti dan kot so se vršile v Franciji in pa na Hrvaškem. Volili so v občinske odbore v Rimu, Neaplu, Milanu in v vseh drugih večjih mestih v Italiji. Vsega skupaj je bilo prizadetih v tem volilnem boju 142 mest. A zanimanje sedaj med volilci ni bilo tolikšno kakor zadnjik, ko so volilci glasovali za kandidate v konstituanto.

V Italiji je sedaj na političnem polju v glavnem borba med skupinami, ki se oslanjajo na Vatikan, in med onimi, ki bi radi papežev politični vpliv izrzbili. Pij XII. se močno trudi, da bi s pomočjo Zed. držav in Anglije otel Italijo za klerikalizem, ki pa ga je pripravljen reformirati, da bo imel več smisla za socialne potrebe prebivalstva. A pri tem se cerkev v volilnih kampanjah poslužuje zelo nedopustnih sredstev. N. pr., vernikom spovedniki v vsakih takih volitvah, od kar je konec Mussolinija ter fašizma, prete z odvzemom zakramentov. Socialisti in komunisti so torej že zaradi tega primorani biti v boju proti cerkvi, tudi ako bi drugače še tako verovali v Rooseveltove "štiri svobodščine", ki jih Italija še nima. In jih v nji še dolgo ne bo.

V CIO je veliko medsebojnega trenja in predsednik Philip Murray je po drugih osebah že pretel, da te službe ne bo več sprejel temveč se posvetil le uni-ji jeklarskih delavcev, kateri načeljuje. A je nedavno pustil v javnost vest, da bo mandat predsednika CIO na letošnji konvenciji še sprejel. Ampak — s komunisti se mora pospraviti! Ba-je jih je v CIO jako veliko in nekatere unije, ali pa posamezne podružnice unij so v njihovih rokah. Murray je dober pred-vednik in pošten, toda je tudi zelo veren katoličan in pod vplivom cerkve baje vidi komuniste včasih tudi tam, kjer jih ni. Komunisti bi k razčiščenju pojmov morda baš sedaj lahko veliko pomagali, kajti reklama, ki jim jo daje kapitalistična propagan-đa v zle namene proti vsemu delavstvu, njim nič ne koristi, škodi pa vsemu delavstvu.

Na konferenci socialistov v Bournemouthu na Anglskem je bilo največ prerekanja radi nemških socialdemokratov. Kot že omenjeno drugje v tej številki, je bilo na tem sestanku zastopanih 19 držav, oziroma stranke iz devetnajstih dežel. Angleži so zaželeli, da se sprejme nemške socialdemokrate nazaj v socialistično družino. A nasprotstva je bilo toliko, da je večina sklenila nemško stranko poklicati "na zaslišanje" šele ko se bo vršila prihodnja medna-rodna socialistična konvencija. To bo enkrat prihodnje leto.

Boj za nadškofa Stepinaca

Vatikanski krogi se še prizadevajo mobilizirati javno mnenje v Zed. državah, v Angliji in kjer še mogoče za pritiskanje na jugoslovansko vlado, da bi pomilostila zagrebškega nadškofa Alojzija Stepinaca, ki je bil obsojen vsled vojnih zločinov na 16 let zaporne kazni ob trdem delu.

Clan angleške vlade Hector McNeil je v parlamentu na vprašanja pojasnil, da se Anglija v prid Stepinaca ne bo umesavala, ker je to notranja zadeva Jugoslavije.

Seznam priredb slovenskih organizacij v Chicagu

Organizacije v Chicagu in okoli-lici, ki žele imeti svoje priredbe označene v tem seznamu, naj nam sporoče podatke, enako tudi po-pravke v slučaju pomoti.)

Pioneer št. 559 SNPJ, zabava in slavnost enoinvajsetletnice društva v soboto 23. novembra v dvo-rani SNPJ.

Slavnost jugoslovanskega dne v nedeljo 1. decembra v Pilsen parku.

Božičnica federacije SNPJ čikaškega okrožja za člane mladinskega oddelka v nedeljo 22. dec. v dvo-rani SNPJ.

Pioneer št. 559 SNPJ, slavnost in banket v počast članom veteranom v soboto 11. januarja v Lawndale Masonic templu, 23rd & S. Millard Avenue.

Podružnica SANSA št. 2 priredi veselico v soboto 18. januarja 1947, v Aldine Hall, 911 Armitage Ave.

Kegljaška tekma SNPJ in zabava 26.-27. aprila 1947. Zabava 27. aprila v dvorani Sokola Haylické Tyrš. Kegljaška tekma 28. aprila v Cascade Center Alleys, W. Cermak Road.

NAJBOLJŠA POMOČNIKA PRI UČENJU ANGLEŠČINE IN SLOVENŠČINE STA ANGLEŠKO-SLOVENSKI BESEDNJAK

Cena \$5.00

IN

ANGLEŠKO-SLOVENSKO BERILO

Cena \$2.00

Avtor obeh knjig je DR. F. J. KERN

NAROCILA SPREJEMA

PROLETAREC

2301 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO 23, ILL.

...while dinner cooks electrically!

"MOJE Božično nakupovanje bo letos končano pred časom, zakar se moram zahvaliti moji avtomatni električni peči. Ko v mestu nakupujem darila, se večerja začne kuhati. Ko se vrnem domov ob času večerje, je moja večerja skuhana... in se lahko servira."

Da, edino kadar kuhate na električni način, lahko postavite vse obed v peč, naravnate kontrolne vzpone in pozabite na kuho! Peč se sama avtomatično prižge, obed se kuha tako dolgo kot hočete, nakar se kontrolne vzpone same zapro.

Pri avtomatni električni peči vam ni nikdar treba skrbeti, da se bo kuhanje pokvarilo... niti ne takrat ko niste doma, da bi pazili na kuhanje. Poslužite se svojih priljubljenih receptov... natančen čas in kontrola vročine pa vam zagotovi popoln uspeh po "receptni knjigi" vsakokrat.

Pripravite se, da boste uživali avtomatično električno kuho kmalu. Električne peči se instalirajo brezplačno v vsakem rezidenčnem eno-družinskem, dvo-družinskem in tri-družinskem poslopju v Chicagu, ki sedaj uporabljajo Edisonovo postrežbo. Oglejte si nove električne peči pri vašem trgovcu ali pa v bližnji Edisonovi trgovini.

Enjoy all the convenience and ease of cooking electrically. The many wonderful features of the new electric ranges make electric cooking the modern, carefree way to cook... and an important advantage of electrical living, the modern, better way to live. Live Electrically!

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

"FREEDOM OF SPEECH" FOR THE EMPLOYER

The Roaring Twenties: A flivver and a flapper.
The Nineteen Forties: A plane and a Jane.